

Ekonomi ve İhracat Verileri Bülteni

Nisan 2023

immib

İstanbul Maden ve Metaller
İhracatçı Birlikleri

İçerik

Küresel Ekonomi ve Ticaret	1
Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti	6
Küresel Emtia Fiyatları	21
Çin Ekonomisi, Yeni Bir “Japonlaşma” Dalgasıyla Karşı Karşıya	29
Müttefikten Tedarik Etme Trendi (Friend-Shoring)	31
Yük Taşımacılığındaki Gelişmeler ve Navlun Fiyatlarındaki Değişim	35
Avrupa Birliği Taksonomisi	39

Bu rapor güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen veriler kullanılarak yalnızca bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir yatırım tavsiyesi olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer alan görüş ve değerlendirmeler İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinin kurumsal yaklaşımını yansıtmamaktadır. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan görüş, değerlendirme ve bilgilerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle oluşabilecek doğrudan veya dolaylı zararlardan İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği sorumluluk kabul etmemektedir.

Küresel Ekonomi ve Ticaret

Dünya Ekonomisi

2022 yılında dünya ekonomisinde büyüme beklentilerin altına kaldı

Mart ayı içinde yayınlanan OECD Ekonomik Görünüm raporunda, küresel ekonomik büyümenin 2022 yılında beklentilerin altında kalarak %3,2 seviyesinde gerçekleştiği belirtilmektedir¹. Büyümenin beklentilerin altında kalmasının ana sebepleri, Rusya-Ukrayna arasında devam eden savaşın ekonomik etkileri, küresel çapta yüksek seyreden fiyatlar ve Çin ekonomisinde yaşanan yavaşlamadır.

OECD tahminlerine göre küresel ekonomi 2023 yılında %2,6 büyüyecek

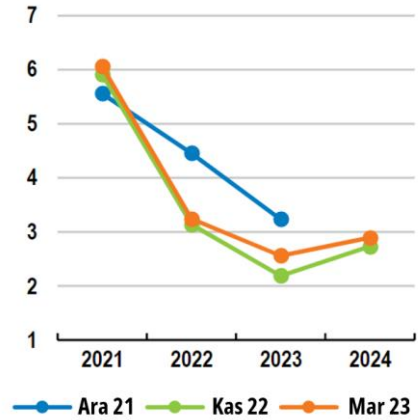
2023 yılının ilk çeyreği itibariyle dünya ekonomisinde bir takım olumlu gelişmeler gözlemlenmektedir. 2022 yılında tarihi yüksek seviyelere ulaşan enerji fiyatlarında yaşanan gerileme, Covid-19 salgını nedeniyle uygulanan kısıtlamaların kaldırılması ile Çin ekonomisinin toparlanma sürecine girmesi, ABD’de ekonomik faaliyetlerin güçlü biçimde devam etmesi bu gelişmelerden bazılarıdır. Bu kapsamda OECD daha önceki raporunda %2,2 olarak açıkladığı 2023 yılı küresel ekonomi büyüme tahminini 0,4 puanlık artışla %2,6’ya yükseltmiştir. Ancak yaşanan olumlu gelişmelere rağmen 2023 yılı küresel ekonomi büyüme oranının son yıllardaki ortalamasının altında kalacağı tahmin edilmektedir. 2024 yılında ise büyüme oranının %2,9 olacağı öngörülmektedir. Özellikle para politikalarında yaşanan sıkılaşmanın ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu değerlendirilmektedir.

Küresel enflasyonda düşüş yaşanıyor

Dünya çapında manşet enflasyon oranlarının azalmaya başladığı görülmektedir. Özellikle enerji fiyatlarında son dönemde belirgin bir gerileme yaşanmıştır. Bu durum diğer emtia gruplarındaki fiyatları da rahatlatmakta, aynı zamanda küresel çapta alım gücü üzerinde olumlu bir etki oluşturarak ekonomik

¹ OECD, *Economic Outlook*²

OECD Küresel Büyüme Tahminleri

Kaynak: OECD

Grafikte OECD'nin Aralık 2021, Kasım 2022 ve Mart 2023 tarihli "Küresel Ekonomik Görünüm" raporlarında yayınlanan küresel ekonomik büyüme tahminleri sunulmaktadır.

faaliyetleri desteklemektedir. Ancak bu süreçte çekirdek enflasyon oranları yüksek kalmaya devam etmiştir. Yapılan analizlere göre enflasyon oranlarının 2023 ve 2024 yılları boyunca düşüş eğilimi içinde olacağı ancak 2024 yılının ortalarına kadar merkez bankalarının hedeflediği oranların üzerinde kalmayı sürdüreceği belirtilmektedir. Küresel çapta yüksek seyreden enflasyon oranlarında yaşanacak azalış ile birlikte ilerleyen dönemde ekonomik görünümün kademeli olarak iyileşeceği tahmini yapılmaktadır.

Belirsizlikler ve riskler ekonomi üzerinde etkisini sürdürüyor

Dünya ekonomisi üzerindeki belirsizlikler ve riskler devam etmektedir. Parasal politikadaki ani ve sert sıkılaştırma çeşitli yan etkileri beraberinde getirmektedir. Dünya genelinde bankacılık sektöründe son dönemde yaşanan gelişmeler dünya ekonomisinin kırılgan yapısını gözler önüne sermiştir. ABD'de iki yerel banka likidite problemlerinden dolayı iflaslarını ilan etmek zorunda kalmış, İsviçre merkezli Credit Suisse içinde bulunduğu kriz ortamı nedeniyle faaliyetlerine devam edemeyerek yine İsviçre merkezli UBS bankası tarafından satın alınmıştır. Bankacılık sektöründe yaşanan bu gelişmelerin küresel finansman kaynakları üzerindeki baskıları artırabileceği değerlendirilmektedir. Diğer yandan Rusya-Ukrayna arasındaki savaşın küresel ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri sürmektedir. Kısmi olarak aşılmış gözüken enerji krizinin ilerleyen dönemde çeşitli faktörlerin etkisi ile yeniden şiddetlenmesi ve enerji fiyatlarının aşırı yükselmesi hala olasılıklar arasında sayılmaktadır.

OECD 2023 yılı için büyüme tahminlerini genel olarak yukarı yönlü revize etti

Yaşanan güncel ekonomik gelişmeler ile eş zamanlı olarak uluslararası kuruluşların 2023 yılına ilişkin tahminlerinde de revizeler yapılmaktadır. OECD tarafından daha önce %2,2 olarak öngörülen 2023 yılı küresel ekonomi büyüme oranı %2,6'ya yükseltilmiştir. Avro Bölgesi için 2023 yılı büyüme tahmini ise 0,3 puan artışla %0,8 olarak açıklanmıştır. ABD ekonomisi için 2023 yılı büyüme tahmini 1,0 puan artışla %1,5 olurken, Çin ekonomisindeki büyümenin 0,7 puan artışla %5,3 seviyesinde gerçekleşeceği değerlendirilmektedir. Japonya ekonomisi için ise büyüme tahmini 0,4 puan azaltılarak 1,4'e indirilmiştir. OECD'nin yanı sıra Dünya Bankası ve IMF'in ekonomik büyüme oranlarına ilişkin tahminleri ise aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Uluslararası Kuruluşların Büyüme Tahminleri (%)									
		Dünya	Avro Bölgesi	ABD	Brezilya	Rusya	Hindistan	Çin	Japonya
Dünya Bankası	2022	2,9	3,3	1,9	3,0	-3,5	6,9	2,7	1,2
	2023	1,7	0,0	0,5	0,8	-3,3	6,6	4,3	1,0
	2024	2,7	1,6	1,6	2,0	1,6	6,1	5,0	0,7
IMF	2022	3,4	3,5	2,0	3,1	-2,2	6,8	3,0	1,4
	2023	2,9	0,7	1,4	1,2	0,3	6,1	5,2	1,8
	2024	3,1	1,6	1,0	1,5	2,1	6,8	4,5	0,9
OECD	2022	3,2	3,5	2,1	3,0	-2,1	6,9	3,0	1,0
	2023	2,6	0,8	1,5	1,0	-2,5	5,9	5,3	1,4
	2024	2,9	1,5	0,9	1,1	-0,5	7,1	4,9	1,1

Kaynak: IMF (Ocak 2023), Dünya Bankası (Ocak 2023), OECD (Mart 2023)

Küresel Ticaret

Küresel ticaret 2022 yılında 32 trilyon \$'a ulaştı

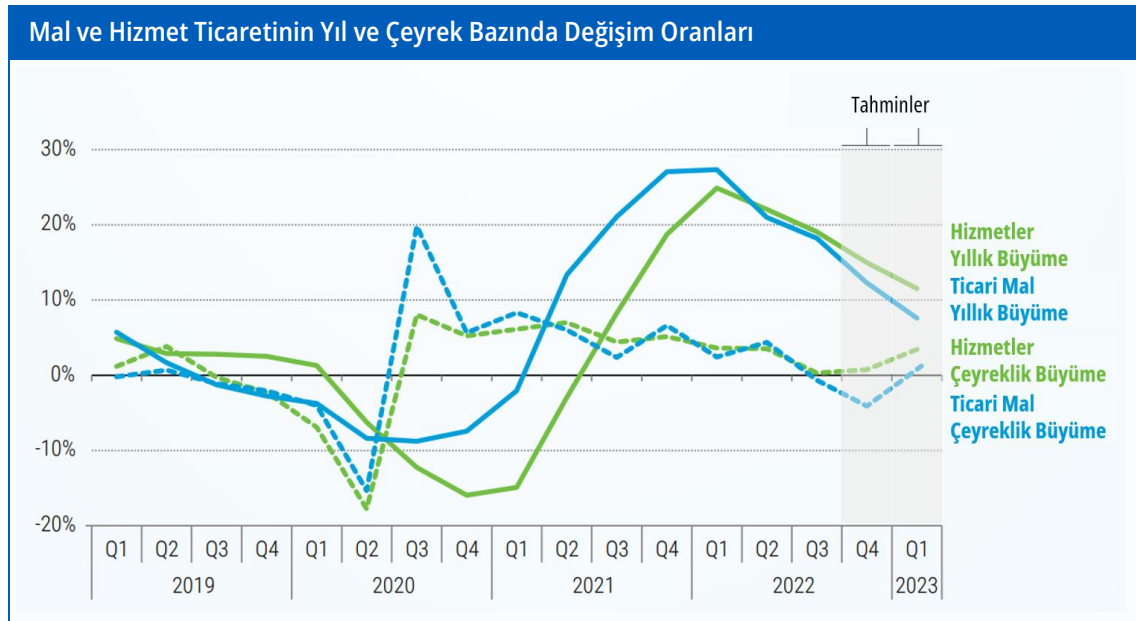
Dünya genelinde artan jeopolitik gerilimlere rağmen küresel ticaret 2022 yılında oldukça iyi bir büyüme sağlamıştır. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) tarafından Mart ayı içinde yayınlanan güncel küresel ticaret verilerine göre, 2022 yılında dünyada mal ve hizmet sektörlerinde toplam uluslararası ticaret 32 trilyon \$ ile rekor seviyeye ulaşmıştır². Bu dönemde mal ticareti bir önceki yıla göre %10 artışla 25 trilyon \$ seviyesinde gerçekleşirken, hizmet ticareti ise %15 artışla yaklaşık 7 trilyon \$ olmuştur.

2022 yılının ikinci yarısından itibaren küresel ticarete yavaşlama yaşandı

2022 yılında dış ticarete elde edilen büyüme oranları özellikle yılın ilk yarısında yaşanan artıştan kaynaklanmaktadır. Küresel çapta ekonomik şartların kötüleşmesi, yüksek enflasyon oranları gibi sebepler nedeniyle 2022 yılının ikinci yarısında küresel dış ticaret performansı ortalamanın altında seyretmiştir. Özellikle 2022 yılının son çeyreğinde mal ticaretinde bir önceki çeyreğe kıyasla düşüş yaşanmış ve ticaret hacmi yaklaşık 250 milyar \$ düşmüştür. Ancak değer bazında yaşanan düşüşe rağmen dış ticarete hacim bazında artış devam etmiştir. Bu durum dış ticarete talebin dirençli bir biçimde devam ettiğini göstermektedir. Hizmet ticareti ise bulunduğu seviyeyi korumuştur. Bu dönemde özellikle Doğu Asya ve Latin Amerika bölgesindeki ülkelerin dış ticaretinde zayıflama yaşanmıştır.

2023 yılının ikinci yarısında küresel ticarete iyileşme bekleniyor

Son dönemde dünya ekonomik görünümünde yaşanan kısmi iyileşmeye rağmen 2023 yılında küresel dış ticarete büyümenin kısıtlı olacağına yönelik görüşler ağır basmaktadır. Güncel veriler dış ticaretin 2023 yılının ilk çeyreğinde de durgun halini sürdürdüğünü göstermektedir. Yılın ilk çeyreğinde mal ticaretinin miktar bazında %1 artması, hizmet ticaretinde ise artış oranının %3 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. 2023 yılının ikinci yarısı ile birlikte dış ticaret görünümünün iyileşmesi beklenmektedir.

Kaynak: UNCTAD

² UNCTAD, *Global Trade Update*²

Küresel ticareti olumlu etkileyen gelişmeler: Çin ekonomisindeki iyileşme, taşımacılık maliyetlerinin azalması, ABD Doları'nın zayıflaması

Küresel ekonomideki belirsizlikler ve riskler 2023 yılında dış ticaretin seyrini etkilemeye devam etmektedir. Küresel ticareti olumlu olarak etkileyen faktörlerin başında Çin ekonomisinde yaşanan iyileşme gelmektedir. Ayrıca ABD ve Avro Bölgesi ekonomilerinin 2023 yılı içinde ekonomik daralma yaşama riskinin azalmış olması da ticaret açısından diğer olumlu bir gelişmedir. Tedarik zincirlerinde yaşanan sorunların kademeli olarak azalması ile birlikte taşımacılık maliyetlerinin düşmesi dış ticaretin gelişimine katkı sağlamaktadır. 2022 yılında aşırı güçlenen ABD Doları'nın 2023 yılında zayıflamaya başlaması, ağırlıklı olarak ABD Doları üzerinden ilerleyen dış ticaretin artışına pozitif katkı yapacak bir faktördür.

Küresel ticareti olumsuz etkileyen gelişmeler: Rusya-Ukrayna savaşı, yüksek enflasyon oranları, yüksek borç yükü

Küresel ticaret üzerinde olumsuz sonuçlar oluşturan faktörlerin başında Rusya-Ukrayna arasında devam eden savaş ile beraber dünya genelinde artan jeopolitik gerilimler gelmektedir. Son dönemde belirgin bir azalma yaşanmış olsa da küresel çapta hala yüksek seviyede seyreden enflasyon oranları dış ticaret üzerinde baskı oluşturmayı sürdürmektedir. Ayrıca tarihi yüksek seviyelere ulaşan küresel borç yükü birçok ülkenin makroekonomik şartlarında olumsuz etki oluşturmaktadır.

Tedarik zincirlerinde yeniden yapılanma eğilimi sürüyor

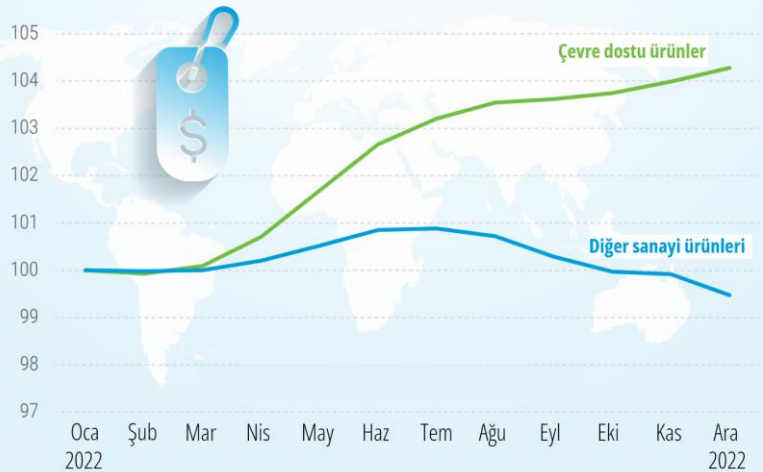
İlerleyen dönemde küresel ticaret üzerinde belirgin etkilerinin olması beklenen diğer bir konu ise tedarik zincirlerindeki yeniden yapılanma sürecidir. Üretim proseslerinin hedef pazarlara daha yakın bölgelere taşındığı "Near-shoring" ile üretim proseslerinin işletmelerin merkezlerinin bulunduğu ülkelere taşındığı "Re-shoring" eğilimleri sürmektedir. Bu durum büyük ekonomiler arasında ayrışmaların yaşanmasına ve uluslararası ticarete bölgeselleşmenin artmasına sebep olabilecektir.

Uluslararası ticarete yeşil dönüşüm etkileri görülüyor

Dünya genelinde artan yeşil ekonomik dönüşüm talebinin etkisiyle, uluslararası ticaretin bu dönüşüm ile birlikte bir değişim geçirmesi beklenmektedir. Ülkeler iklim ve çevreye ilişkin aldıkları kararları uluslararası ticaret ve sanayi alanında uygulamaya başlamaktadır. Bu durum olası dış ticareti kısıtlayıcı uygulamaların artacağı endişelerini kuvvetlendirmektedir. Diğer yandan toplam dış ticaret hacmi içinde "çevre dostu" olarak nitelendirilen ve çevrenin korunmasına yönelik pozitif etki oluşturan ürünlerin payı giderek artmaktadır. 2022 yılında bahse konu ürünlerin toplam dış ticareti 1,9 trilyon \$ olarak gerçekleşirken, toplam sanayi ürünleri dış ticareti içinde yaklaşık %10,7 paya ulaşmıştır.

Çevresel Ürünlerin Dış Ticaret Endeksi

Endeks (Oca 2022 = 100)

Kaynak: UNCTAD

Not: Çevresel ürünler, OECD tarafından yayınlanan Çevresel Ürünler Listesi'nde (Combined List of Environmental Goods) yer alan ürünleri içermektedir.

Dünya Ticaret Örgütü tarafından Nisan ayı içinde yayınlanan güncel "Küresel Ticaret Görünümü" raporuna göre küresel mal ticaretinin 2022 yılında miktar bazında %2,7 oranında arttığı belirtilirken, 2023 yılında ise büyüme oranının %1,7 oranında olacağı tahmin edilmektedir³.

³DTÖ, Global Trade Outlook and Statistics²

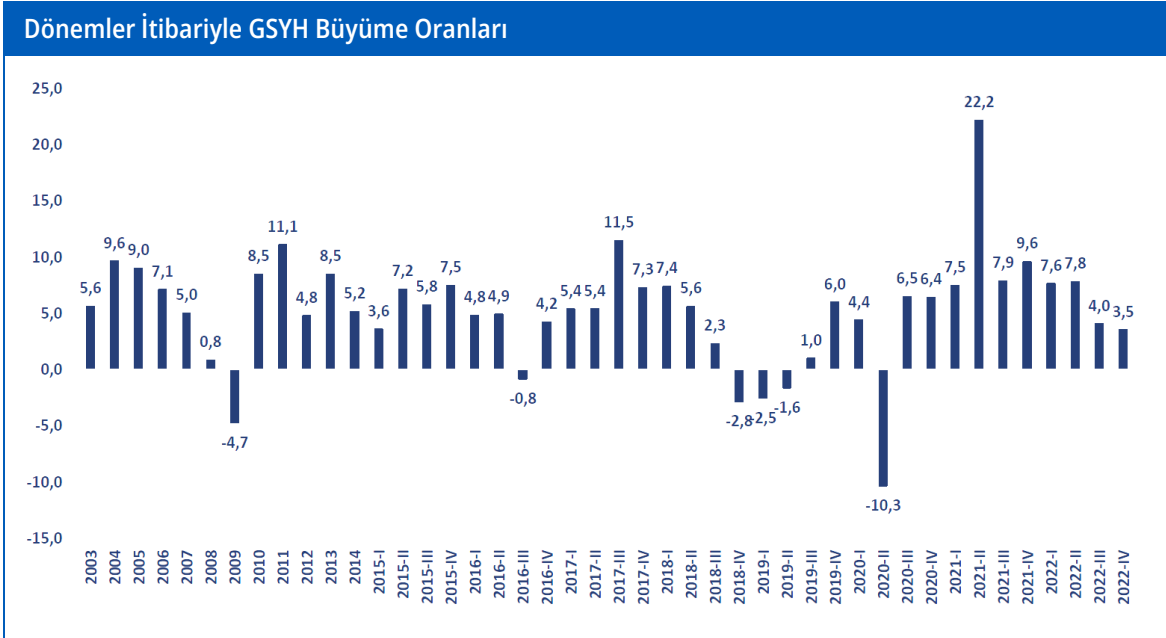
Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti

Türkiye Ekonomisi

Türkiye ekonomisi 2022 yılında %5,6 büyüdü

Türkiye'nin gayrisafi yurt içi hasılası (GSYH) 2022 yılında %5,6 oranında artarak yaklaşık 905,5 milyar \$'a yükselmiştir⁴. 2022 yılında kişi başına GSYH 10.655 \$'a yükselmiştir.

2022 yılının ilk çeyreğinde Türkiye ekonomisi bir önceki yılın aynı dönemine göre %7,6 oranında büyüken, ikinci çeyreğinde büyüme oranı %7,8'e yükselmiştir. Üçüncü çeyrekte %4,0 oranında büyüyen ekonomi yılın son çeyreğinde ise %3,5 oranında büyüme kaydetmiştir.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

⁴ TÜİK, Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla²

Sanayi Üretim Endeksi Ocak ayında %4,5 arttı

Ekonominin sanayi kesiminde meydana gelen gelişmelerin kısa dönemde olumlu veya olumsuz etkilerinin ölçülebilmesi için "Sanayi Üretim Endeksi" hesaplanmaktadır. Sanayi Üretim Endeksi 2023 yılı Ocak ayında yıllık bazda %4,5 oranında artarken, aylık bazda artış oranı %1,9 olmuştur. TÜİK verilene göre Ocak ayında madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %7,6 azalmıştır. İmalat sanayi sektörü endeksi %5,8 artmış, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise %5,7 azalmıştır⁵.

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı Mart ayında %73,5 oldu

2023 yılı Mart ayında, imalat sanayi genelinde mevsimsel etkilerden arındırılmamış Kapasite Kullanım Oranı (KKO), bir önceki aya göre 1,7 puan azalarak yüzde 73,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. Mevsimsel etkilerden arındırılmış Kapasite Kullanım Oranı (KKO-MA) ise, bir önceki aya göre 1,5 puan azalarak yüzde 74,2 olmuştur. TCMB verilerine göre Mart ayında kapasite kullanım oranı yatırım mallarında bir önceki aya göre 0,5 puan artışla 78,6'ya ulaşmıştır. Ara mallarda ise 2,2 puan azalışla 72,7'ye düşmüştür. Tüketim mallarında 1,4 puan azalışla 71,7 seviyesine gelmişken, dayanıklı tüketim mallarında 0.3 puan artarak 71,7'ye çıkmıştır. Dayanısız tüketim mallarında ise 1,7 puan düşerek 71,7 seviyesinde gerçekleşmiştir⁶.

Göstergeler	2020	2021	2022	2023		
				Oca.	Şub.	Mart
GSYH Değişim ¹ (%)	1,9	11,4	5,6	-	-	-
GSYH (milyar \$)	717	807	906	-	-	-
Sanayi Üretim Endeksi Yıllık Değişim ²	1,6	17,5	5,7	4,5	-	-
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (%)	71,9	76,6	77,2	75,3	75,2	73,5
İşsizlik Oranı (%)	13,1	12,0	10,4	9,7	10,0	-
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	-31,9	-7,2	-48,8	-9,8	-	-
Cari İşlemler Dengesi / GSYH Oranı (%)	-4,4	-0,9	-5,4	-	-	-
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-49,9	-46,2	-109,5	-14,2	-12,2	-8,6
İhracat (FOB, milyar \$)	169,6	225,2	254,2	19,4	18,6	23,6
İthalat (CIF, milyar \$)	219,5	271,4	363,7	33,6	30,8	32,2
Bütçe Dengesi / GSYH Oranı (%)	-3,5	-2,8	-0,9	-	-	-
TÜFE ³ Oranı (%)	14,60	36,08	64,27	57,68	55,18	50,51

Kaynak: Hazine Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TÜİK, TCMB

¹GSYH (Yıllık Reel Yüzde Değişim)

²Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi (2015=100, Yıllık Yüzde Değişim)

³TÜFE Dönem sonu yıllık yüzde değişim

Not: Son dönem verileri geçici olup ilerleyen dönemde bu veriler ilgili kuruluşlar tarafından revize edilebilmektedir.

⁵ TÜİK, [Sanayi Üretim Endeksi](#)

⁶ TCMB, [İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı](#)

İşsizlik Şubat ayında %10,0 olarak gerçekleşti

Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı 2023 yılı Şubat ayında bir önceki aya göre 0,2 puan artarak %10,0 seviyesinde gerçekleşmiştir. İstihdam edilenlerin sayısı 2023 yılı Şubat ayında bir önceki aya göre 361 bin kişi azalarak 31 milyon 460 bin kişi, istihdam oranı ise 0,6 puan azalarak %48,2 olmuştur. Bu dönemde işgücü 295 bin kişi azalarak 34 milyon 975 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise 0,5 puanlık azalış ile %53,6 olarak gerçekleşmiştir⁷.

Şubat 2023 döneminde Cari İşlemler Açığı yaklaşık 8,8 milyar \$ oldu

TCMB verilerine göre, Şubat ayında cari işlemler hesabı 8,8 milyar \$ açık kaydetmiştir. Altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı ise 834 milyon \$ fazla vermiştir. Ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığı 10,4 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Hizmetler dengesi kaynaklı girişler 2,3 milyar \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu kalem altında seyahat kaleminden kaynaklanan net gelirler ise 1,7 milyar \$ olmuştur⁸.

Tüketici fiyat endeksi Mart ayında yıllık %50,51 oldu

TÜİK verilerine göre tüketici fiyat endeksi, 2023 yılı Mart ayında bir önceki aya göre %2,29, bir önceki yılın Aralık ayına göre %12,52, bir önceki yılın aynı ayına göre %50,51 ve on iki aylık ortalamalara göre %70,20 olarak gerçekleşmiştir⁹. Mart ayında bir önceki yılın aynı ayına göre en az artış gösteren ana grup %17,27 ile giyim ve ayakkabı olurken, buna karşılık, bir önceki yılın aynı ayına göre artışın en yüksek olduğu ana grup ise %70,73 ile lokanta ve oteller olmuştur. Yurt içi üretici fiyat endeksi ise 2023 yılı Mart ayında bir önceki aya göre %0,44, bir önceki yılın Aralık ayına göre %6,25, bir önceki yılın aynı ayına göre %62,45 ve on iki aylık ortalamalara göre %113,73 artış göstermiştir¹⁰. Yıllık en düşük artış; %1,99 ile kok ve rafine petrol ürünleri, %30,93 ile ana metaller, %30,93 ile metal cevherleri alt sektörlerinde gerçekleşmiştir. Buna karşılık diğer madencilik ve taş ocakçılığı %127,88, içecekler %122,07, diğer metalik olmayan mineral ürünler %103,85 ile endekslerin en fazla arttığı alt sektörler olmuştur.

Türkiye'nin PMI değeri 2023 yılı Mart ayında 50,9 oldu

Satınalma Yöneticileri Endeksleri (Purchasing Managers' Indices - PMI), ekonomik faaliyet koşullarının ölçümü açısından yakından takip edilen göstergeler arasında yer almaktadır. PMI'lar ekonomik koşullara ilişkin önemli bir öncü göstergedir. PMI'ların 50'den büyük olması önceki aya kıyasla bir artış olduğu anlamını taşıırken, 50'den küçük olması ise önceki aya göre düşüş olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda PMI Endeksleri ilgili ekonomi ve sektörün faaliyet koşullarındaki değişimin yönünü göstermektedir. 2023 yılı Şubat ayında 50,1 olan Türkiye'nin PMI değeri Mart ayında 50,9 olarak kayda geçmiştir¹¹.

⁷ TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*²

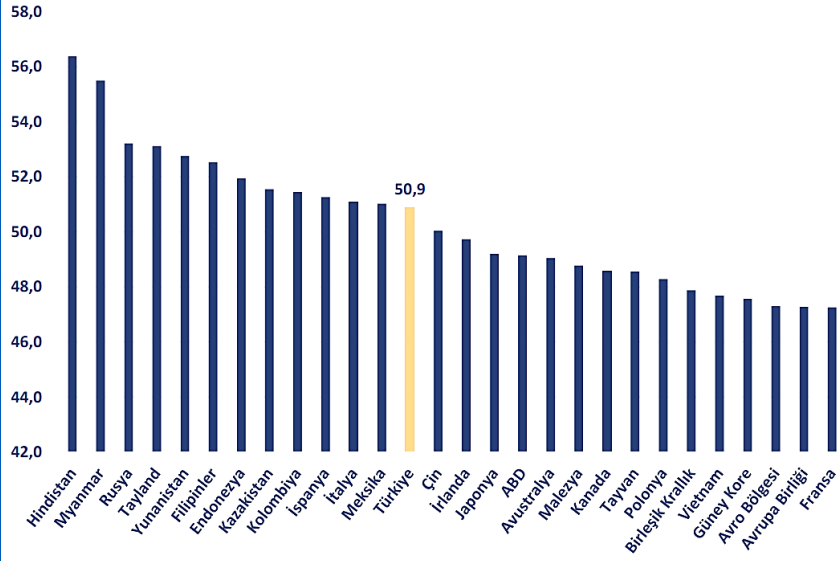
⁸ TCMB, *Ödemeler Dengesi İstatistikleri*²

⁹ TÜİK, *Tüketici Fiyat Endeksi*²

¹⁰ TÜİK, *Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi*²

¹¹ Ticaret Bakanlığı, *Ekonomik Görünüm*²

İmalat Sanayi Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) Mart 2023

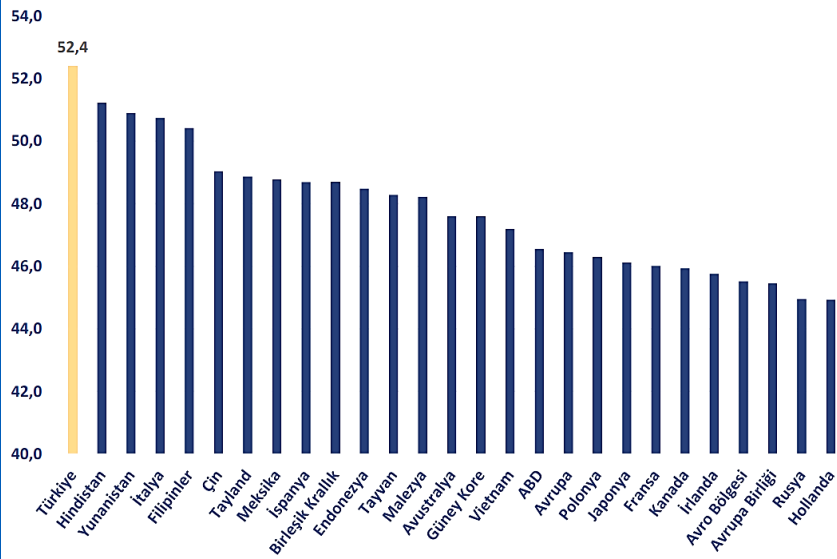

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, S&P Global, İSO

Mart ayında Türkiye'nin Yeni İhracat Siparişleri Endeksi değeri 52,4 oldu

Satınalma yöneticileri ile yapılan görüşme ve anketlerden elde edilen veriler analiz edilerek hazırlanan "Yeni İhracat Siparişleri Endeksi" mal ve hizmet sektörlerindeki yurt dışı talebi ölçen bir göstergedir. Bu sayede ülke ve sektör bazında ihracat talebinde zaman içinde meydana gelen değişimler takip edilebilmektedir. Endeks değerinin 50'nin altında olması talepteki düşüşü, 50'nin üstünde olması talepteki artış ifade ederken, 50 değeri bir değişimin olmadığını göstermektedir. Yeni İhracat Siparişleri Endeksi değeri 2023 yılı Mart ayında 52,4 olarak gerçekleşmiş olup, önde gelen ekonomiler arasında Türkiye'nin bu alanda ilk sırada yer alması dikkat çekmektedir.

Yeni İhracat Siparişleri Endeksi Mart 2023

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

31 Mart 2023 tarihi itibariyle ticari kredi hacmi 6,67 trilyon TL'ye ulaştı

BDDK tarafından 31 Mart 2023 tarihinde yayınlanan haftalık bankacılık sektörü verilerine göre ticari kredi hacmi 6,67 trilyon TL'ye ulařmıřtır¹².

Krediler			
Sektör / Krediler (31 Mart 2023 Cuma) (Milyon TL)	TL Cinsinden	Yabancı Para Cinsinden	Toplam
Toplam Krediler	5.996.374	2.520.077	8.516.451
Tüketici Kredileri ve Bireysel Kredi Kartları	1.847.839	1.410	1.849.248
Ticari ve Diğer Krediler	4.148.536	2.518.667	6.667.203
Taksitli Tic. Krd. ve Kurumsal Kredi Kartları	1.015.738	299.788	1.315.526
KOBİ Kredileri	2.096.992	254.548	2.351.541

Kaynak: BDDK

¹² BDDK, [Haftalık Bankacılık Sektörü Verileri](#)

Türkiye Dış Ticareti

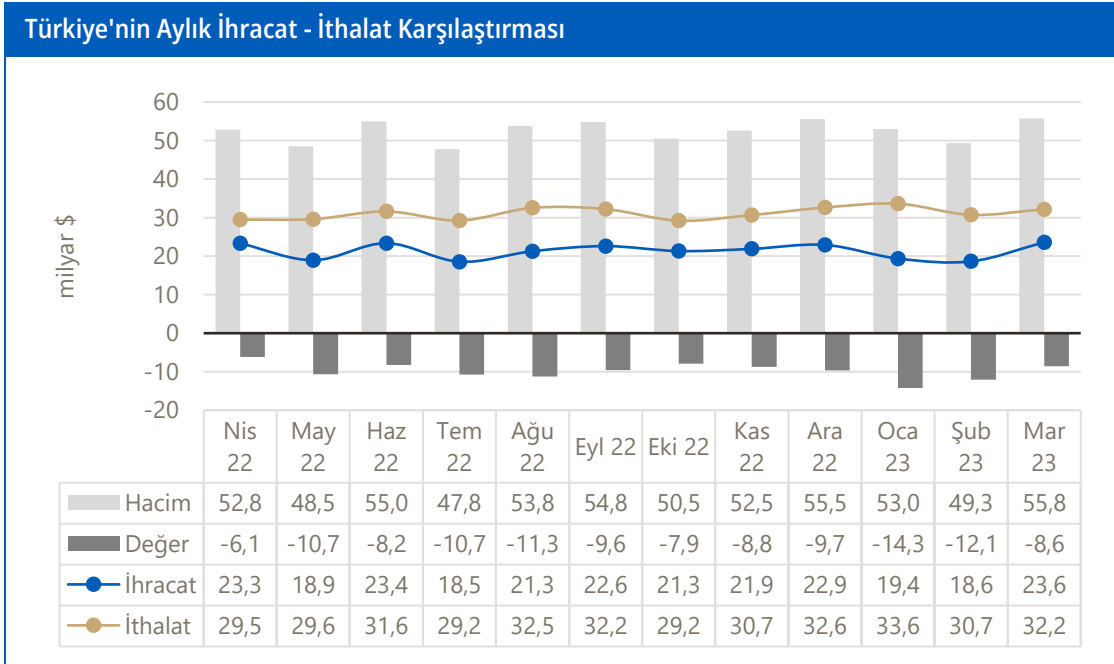
Mart ayında ihracat %4,4 artışla 23,6 milyar \$ oldu

2023 yılının Mart ayında Türkiye ihracatı %4,4 artışla 23,6 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde toplam ithalat %4,2 artışla 32,2 milyar \$'a yükselmiştir. Dış ticaret hacmi ise %4,3 artışla 55,8 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili ayda ihracatın ithalatı karşılama oranı %73,35 olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Mart 2023 döneminde ise Türkiye ihracatı %2,5 artışla 61,6 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. İthalat ise %11,4 artışla 96,5 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu dönemde dış ticaret hacmi %7,8 değişimle 158,1 milyar \$ olmuştur. İthalatın ihracatı karşılama oranı %63,8 olarak gerçekleşmiştir. Son 12 aylık ihracat 255,7 milyar \$'a ulaşmıştır¹³.

Türkiye Dış Ticareti				
	Mart 2023	Değ. (%)	Ocak-Mart 2023	Değ. (%)
İhracat (milyar \$)	23,6	4,4	61,6	2,5
İthalat (milyar \$)	32,2	4,2	96,5	11,4
Dış Ticaret Hacmi (milyar \$)	55,8	4,3	158,1	7,8
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-8,6	3,7	-34,9	31,5
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	73,4	-	63,8	-

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Son 12 aylık dönemde aylık ortalama ihracat 21,3 milyar \$, ortalama ithalat ise 31,1 milyar \$ olmuştur. Cumhuriyet tarihimizin en yüksek aylık ihracat rakamına 23,6 milyar \$ ile 2023 yılı Mart ayında erişilmiştir. Son 1 yıllık dönemde en düşük ihracat 18,5 milyar \$ ile 2022 yılı Temmuz ayında gerçekleşmiştir. En yüksek aylık ithalat 33,6 milyar \$ ile 2023 yılı Ocak ayında, en düşük ithalat ise 29,2 milyar \$ ile 2022 yılı Ekim ayında olmuştur.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

¹³ Ticaret Bakanlığı, Mart Ayı Dış Ticaret İstatistikleri Tabloları²

Mart ayında en fazla ihracat yapılan ülke grubu 9,77 milyar \$ ile Avrupa Birliği oldu

Bölgesel bazda ülkemizin en büyük ticaret ortağı konumunda bulunan Avrupa Birliği ile ihracatımız 2023 yılı Mart ayında geçen yıla göre %2,2 oranında azalarak 9,77 milyar \$ olarak gerçekleşti. Toplam ihracat içindeki payı ise %41,4 oldu. 2023 yılı Mart ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci bölge Yakın ve Orta Doğu olup, bu bölgeye gerçekleştirilen ihracat %7,7 oranında artış ve %17,8 pay ile 4,21 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili dönemde Diğer Avrupa (AB Hariç) ülkeleri 3,71 milyar \$ ihracat, %53,1 artış ve %15,7 pay ile en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ülke grubu olmuştur.

Ülke Grupları İhracat Dağılımı							
Sıra	Ülke Grupları	Mart 2023			Ocak-Mart 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Avrupa Birliği	9.765	-2,2	41,4	25.975	1,1	42,2
2	Yakın ve Orta Doğu	4.210	7,7	17,8	10.503	0,9	17,1
3	Diğer Avrupa (AB Hariç)	3.713	53,1	15,7	9.910	37,9	16,1
4	Diğer Asya	1.849	17,2	7,8	4.572	10,6	7,4
5	Kuzey Amerika	1.508	-13,9	6,4	3.971	-12,1	6,4
6	Kuzey Afrika	1.164	-22,4	4,9	3.036	-24,5	4,9
7	Diğer Afrika	789	2,6	3,3	1.870	-13,9	3,0
8	Orta Amerika ve Karayipler	255	41,2	1,1	592	-2,5	1,0
9	Güney Amerika	221	-27,3	0,9	589	-21,5	1,0
10	Avustralya ve Yeni Zelanda	97	-9,7	0,4	239	-11,6	0,4
	Diğerleri	26	-73,6	0,1	332	5,2	0,5
	Toplam	23.596	4,4	100,0	61.588	2,5	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Mart ayında en fazla ithalat yapılan ülke grubu 10,12 milyar \$ ile Avrupa Birliği

2023 yılının Mart ayında Türkiye'nin toplamda en fazla ithalat gerçekleştirdiği ülke grubu Avrupa Birliği ülkeleri olmuştur. Avrupa Birliği ülke grubu ile ithalat Mart ayında geçen yıla göre %22,5 oranında artarak 10,12 milyar \$ olarak gerçekleşti. Toplam ithalat içindeki payı ise %31,5 oldu. 2023 yılı Mart ayında en fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci bölge Diğer Asya olup, bu bölgeye gerçekleştirilen ithalat %6,5 oranında artış ve %24,7 pay ile 7,95 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili dönemde Diğer Avrupa (AB Hariç) lkeleri 6,88 milyar \$ ithalat, %25,4 artış ve %21,4 pay ile en fazla ithalat gerçekleştirilen 3. lke grubu olmuştur.

lke Grupları İthalat Dağılımı							
Sıra	lke Grupları	Mart 2023			Ocak-Mart 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Avrupa Birliği	10.123	22,5	31,5	25.769	16,5	26,7
2	Diğer Asya	7.953	6,5	24,7	21.770	5,8	22,6
3	Diğer Avrupa (AB Hariç)	6.876	25,4	21,4	26.251	54,7	27,2
4	Yakın ve Orta Doğu	1.956	-9,3	6,1	5.207	-1,4	5,4
5	Kuzey Amerika	1.569	14,6	4,9	4.089	2,5	4,2
6	Kuzey Afrika	710	28,5	2,2	1.868	32,9	1,9
7	Güney Amerika	546	-40,6	1,7	1.414	-38,5	1,5
8	Diğer Afrika	209	-56,5	0,6	635	-38,5	0,7
9	Orta Amerika ve Karayipler	116	36,0	0,4	328	30,5	0,3
10	Avustralya ve Yeni Zelanda	47	-78,5	0,1	353	-31,6	0,4
	Diğerleri	2.066	-46,7	6,4	8.807	-27,6	9,1
	Toplam	32.170	4,2	100,0	96.489	11,4	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2023 yılı Mart ayında en fazla ihracat yapılan ülke 2,01 milyar \$ ile Almanya

2023 yılı Mart ayında en çok ihracat yapılan ülke geçen yılın aynı dönemine göre %5,3 artış ve 2,01 milyar \$ ile Almanya olmuştur. Toplam ihracat içindeki payı ise %8,5 olarak gerçekleşmiştir. Mart ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci ülke ise ABD olmuştur. İlgili ülkeye ihracat geçen yılın aynı dönemine göre %9,7 oranında azalarak 1,38 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve toplam ihracat içinde %5,9 oranında bir payı oluşturmuştur. En fazla ihracat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise İtalya olmuştur. Bu ülkeye ihracat %7,1 azalarak 1,19 milyar \$ seviyesine çıkmıştır. Toplam ihracat içindeki payı ise %5 oranındadır.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Ülke							
Sıra	Ülke	Mart 2023			Ocak-Mart 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Almanya	2.006	5,3	8,5	5.530	4,7	9
2	ABD	1.382	-9,7	5,9	3.651	-9,2	5,9
3	İtalya	1.190	-7,1	5	3.224	-4,7	5,2
4	İngiltere	1.128	-3,0	4,8	2.932	-8,5	4,8
5	Irak	1.113	-2,8	4,7	2.712	-12,3	4,4
6	Rusya Federasyonu	1.049	284,1	4,4	3.105	168,0	5
7	Fransa	984	24,9	4,2	2.603	17,4	4,2
8	İspanya	972	-1,9	4,1	2.519	1,1	4,1
9	Hollanda	721	-15,0	3,1	1.817	-11,3	3
10	BAE	652	56,3	2,8	1.512	23,3	2,5
11	İsrail	602	-18,0	2,6	1.548	-17,1	2,5
12	Polonya	593	12,3	2,5	1.489	6,4	2,4
13	Romanya	567	-25,8	2,4	1.501	-5,9	2,4
14	Bulgaristan	430	-0,9	1,8	1.074	-4,7	1,7
15	Belçika	369	-27,8	1,6	1.026	-14,0	1,7
16	Yunanistan	318	-21,5	1,3	768	-13,6	1,2
17	İsviçre	299	139,4	1,3	627	110,0	1
18	Ukrayna	293	544,3	1,2	915	108,3	1,5
19	Kazakistan	290	213,3	1,2	637	143,5	1
20	Libya	280	-17,7	1,2	708	-17,3	1,1
	Liste Toplamı	15.237	6,4	64,6	39.897	4,9	64,8
	Diğer	8.359	0,8	35,4	21.691	-1,5	35,2
	Toplam	23.596	4,4	100	61.588	2,5	100

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2023 yılı Mart ayında en fazla ithalat yapılan ülke 4 milyar \$ ile Rusya

2023 yılı Mart ayında en çok ithalat yapılan ülke geçen yılın aynı dönemine göre %5,4 azalış ve 4 milyar \$ ile Rusya olmuştur. Toplam ithalat içindeki payı ise %12,4 olarak gerçekleşmiştir. Mart ayında en fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci ülke ise Çin olmuştur. İlgili ülkeye ihracat geçen yılın aynı dönemine göre %4,7 oranında artarak 3,79 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve toplam ithalat içinde %11,8 oranında bir payı oluşturmuştur. En fazla ithalat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise Almanya olmuştur. Bu ülkeye ithalat %20,4 artarak 2,69 milyar \$ seviyesine çıkmıştır. Toplam ithalat içindeki payı ise %8,4 oranındadır.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Ülke							
Sıra	Ülke	Mart 2023			Ocak-Mart 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Rusya Federasyonu	3.998	-5,4	12,4	13.213	3,9	13,7
2	Çin	3.787	4,7	11,8	10.447	5,6	10,8
3	Almanya	2.695	20,4	8,4	6.582	19,4	6,8
4	ABD	1.409	6,4	4,4	3.705	1,1	3,8
5	İtalya	1.394	17,9	4,3	3.579	20,8	3,7
6	İsviçre	1.332	276,9	4,1	9.195	968,8	9,5
7	Fransa	1.193	45,2	3,7	2.921	26,8	3
8	Güney Kore	835	13,2	2,6	2.179	4,3	2,3
9	İspanya	795	30,9	2,5	2.022	16,8	2,1
10	İngiltere	660	33,1	2,1	1.626	9,8	1,7
11	Hindistan	626	-36,5	1,9	2.046	-24,6	2,1
12	İran	582	61,8	1,8	1.032	10,5	1,1
13	Ukrayna	564	246,6	1,8	1.439	21,8	1,5
14	Belçika	500	5,3	1,6	1.160	-6,7	1,2
15	Hollanda	491	26,6	1,5	1.157	1,7	1,2
16	Polonya	488	37,0	1,5	1.261	31,9	1,3
17	Japonya	462	9,3	1,4	1.210	9,5	1,3
18	Malezya	397	6,9	1,2	1.003	-3,9	1
19	BAE	389	6,3	1,2	1.230	36,1	1,3
20	Çekya	371	56,5	1,2	933	39,5	1
	Liste Toplamı	22.964	16,4	71,4	67.936	23,3	70,4
	Diğer	9.205	-17,5	28,6	28.553	-9,4	29,6
	Toplam	32.170	4,2	100	96.489	11,4	100

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Mart ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen sektör Otomotiv Endüstrisi

2023 yılı Mart ayında sektör bazında Otomotiv Endüstrisi 3,29 milyar \$ ihracat ve ile en fazla ihracat gerçekleştirilen sektör olmuştur. Kimyevi Maddeler ve Mamulleri sektörü 2,87 milyar \$ ihracat ile ikinci sırada yer almıştır. Hazırgiyim ve Konfeksiyon sektörü ise 2 milyar \$ ihracat ile Mart ayında en fazla ihracat gerçekleştiren üçüncü sektör olmuştur. Mart ayında Türkiye ihracatının kilogram birim fiyatı geçen yılın aynı ayına göre %24,4 artışla 1,67 \$ olarak gerçekleşmiştir¹⁴.

Türkiye İhracatının Sektörel Dağılımı

Sıra	Sektör	Mart 2023				Ocak-Mart 2023			
		İhracat (milyar \$)	Değ. (%)	Birim Fiyat (\$ / kg)	Birim Fiyat Değişim (%)	İhracat (milyar \$)	Değ. (%)	Birim Fiyat (\$ / kg)	Birim Fiyat Değişim (%)
1	Otomotiv Endüstrisi	3,29	22,78	7,90	15,54	8,62	15,77	7,81	12,77
2	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	2,87	-4,92	1,14	-4,12	7,42	-2,23	1,17	1,80
3	Hazırgiyim ve Konfeksiyon	2,00	-0,84	15,01	6,50	5,20	-4,44	15,64	10,21
4	Elektrik ve Elektronik	1,52	11,16	5,55	13,10	4,00	13,67	5,39	20,69
5	Çelik	1,40	-37,95	1,13	7,99	3,56	-36,64	1,13	7,06
6	Demir ve Demir Dışı Metaller	1,22	-15,15	4,63	-2,55	3,28	-13,90	4,65	-0,44
7	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mam.	1,13	17,33	1,14	23,52	2,94	7,94	1,15	22,00
8	Makine ve Aksamları	1,06	16,62	6,94	20,46	2,75	13,17	6,91	21,70
9	Tekstil ve Hammaddeleri	0,90	-4,99	4,41	-0,92	2,44	-7,73	4,43	-2,30
10	Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	0,76	1,14	1,57	18,60	1,96	1,61	1,52	16,15
11	Mücevher	0,74	70,31	707,38	34,07	1,68	31,14	701,66	28,96
12	İklimlendirme Sanayii	0,67	8,86	6,28	23,04	1,76	9,07	6,32	22,21
13	Savunma ve Havacılık Sanayii	0,51	54,85	67,52	12,97	1,09	15,11	57,11	-4,01
14	Madencilik Ürünleri	0,48	-12,82	0,21	9,56	1,32	-13,16	0,20	14,26
15	Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	0,44	-13,43	0,17	22,26	1,16	-10,07	0,18	33,63
16	Yaş Meyve ve Sebze	0,31	36,90	0,73	40,34	0,94	23,39	0,73	51,40
17	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	0,31	-19,47	2,98	13,38	0,82	-17,66	3,03	17,84
18	Halı	0,26	1,68	3,15	-4,45	0,61	-13,83	3,18	-3,48
19	Deri ve Deri Mamulleri	0,22	14,73	11,25	27,62	0,57	13,69	11,73	25,98
20	Meyve Sebze Mamulleri	0,21	-9,02	1,20	18,73	0,55	-9,01	1,29	20,65
21	Fındık ve Mamulleri	0,16	6,07	6,46	17,98	0,45	-8,15	6,37	14,57
22	Kuru Meyve ve Mamulleri	0,15	-3,45	3,33	-3,59	0,38	-4,13	3,29	-2,26
23	Gemi, Yat ve Hizmetleri	0,11	-22,50	9,88	12,12	0,18	-35,92	5,04	-49,15
24	Zeytin ve Zeytinyağı	0,09	202,91	3,44	79,42	0,29	156,67	3,57	71,26
25	Tütün	0,07	10,38	7,86	18,21	0,22	27,83	7,68	17,04
26	Süs Bitkileri ve Mamulleri	0,02	7,56	2,17	10,10	0,05	7,37	2,37	20,35
27	Diğer Sanayi Ürünleri	0,01	29,42	7,05	36,97	0,03	11,60	6,42	16,42
Toplam (TİM Verileri)		20,92	1,30	1,67	24,43	54,32	-1,14	1,64	25,78
İhracatçı Birlikleri Kaydından Muaf İhracat ile Antrepo ve Serbest Bölgeler Farkı		2,68	36,59	-	-	7,27	41,93	-	-
Genel İhracat Toplamı		23,60	4,36	-	-	61,59	2,53	-	-

Kaynak: TİM

¹⁴ TİM, İhracat Rakamları²

Fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün grubu 'Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı'

Mart ayında fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün gruplarında ilk sırada 2,9 milyar \$ ile "Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" yer almaktadır. Geçen yıla göre bu ürün grubundaki ihracat %27,3 artmıştır. Bu ürün grubunu "Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" ürün grubundaki ihracat %16,3 artış ve 2,3 milyar \$ ile takip etmektedir. "Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" ürün grubundaki ihracat ise bir önceki yıla göre %20,9 artışla 1,4 milyar \$ olarak gerçekleşerek bu dönemde en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ürün grubu olmuştur.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Fasıl						
Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	Mart 2023		Ocak-Mart 2023	
			İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)
1	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	2.871	27,3	7.475	18,2
2	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	2.320	16,3	6.218	16,6
3	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	1.403	20,9	3.739	21,5
4	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	1.247	-5,8	3.309	14,5
5	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	1.126	49,6	2.673	16,1
6	39	Plastikler ve mamulleri	1.011	-3,8	2.656	-5,2
7	61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	1.003	1,2	2.626	-3,7
8	73	Demir veya çelikten eşya	958	-1,6	2.505	-0,6
9	62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	892	5,5	2.292	5,2
10	72	Demir ve çelik	821	-51,1	2.094	-49,2
11	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	534	-25,3	1.393	-22,5
12	94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb., prefabrik yapılar	485	0,9	1.244	-1,5
13	8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	425	11,0	1.275	3,9
14	15	Hayvansal, bitkisel veya mikrobiyal katı ve sıvı yağlar, hazır yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	390	166,1	903	55,8
15	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	367	11,1	998	7,9
16	28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	302	11,4	793	7,9
17	88	Hava taşıtları, uzay taşıtları ve bunların aksam ve parçaları	297	38,5	584	19,4
18	25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento	289	-9,2	755	-12,9
19	20	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	285	-4,4	738	-4,7
20	7	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	278	20,2	756	25,7
		Liste Toplamı	17.302	5,4	45.024	3,4
		Diğer	6.294	1,6	16.564	0,2
		Toplam	23.596	4,4	61.588	2,5

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün grubu 'Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar'

Mart ayında fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün gruplarında ilk sırada 6 milyar \$ ile "Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar" yer almaktadır. Geçen yıla göre bu ürün grubundaki ithalat %28,6 azalmıştır. Bu ürün grubunu "Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" ürün grubundaki ithalat %30,8 artış ve 3,8 milyar \$ ile takip etmektedir. "Demir ve çelik" ürün grubundaki ithalat ise bir önceki yıla göre %1,1 artışla 2,6 milyar \$ olarak gerçekleşerek bu dönemde en fazla ithalat gerçekleştirilen 3. ürün grubu olmuştur.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Fasıl						
Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	Mart 2023		Ocak-Mart 2023	
			İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)
1	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	6.008	-28,6	21.545	-13,8
2	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	3.764	30,8	9.696	25,7
3	72	Demir ve çelik	2.613	1,1	5.976	-24,7
4	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	2.556	39,6	6.744	40,1
5	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	2.411	77,6	6.004	69,9
6	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	2.047	58,1	11.519	336,2
7	39	Plastikler ve mamulleri	1.618	-16,3	4.199	-21,4
8	29	Organik kimyasal ürünler	866	-23,6	2.417	-22,0
9	74	Bakır ve bakırdan eşya	641	27,4	1.881	52,5
10	10	Hububat	609	111,5	1.576	37,8
11	90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	603	36,5	1.578	30,1
12	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	479	-38,3	1.581	-30,5
13	30	Eczacılık ürünleri	436	-7,1	1.288	13,9
14	15	Hayvansal, bitkisel veya mikrobiyal katı ve sıvı yağlar, hazır yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	382	35,1	982	11,5
15	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	366	0,4	1.032	1,9
16	73	Demir veya çelikten eşya	362	12,2	964	10,4
17	38	Muhtelif kimyasal maddeler (biodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler, vb.)	349	4,4	996	11,0
18	12	Yağlı tohum ve meyveler, muhtelif tane, tohum ve meyveler, sanayide ve tıpta kullanılan bitkiler, saman ve kaba yem	306	45,2	910	43,1
19	48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	288	-20,4	810	-18,2
20	52	Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	283	-41,2	697	-46,9
		Liste Toplamı	26.987	2,8	82.394	11,8
		Diğer	5.182	12,2	14.096	9,0
		Toplam	32.170	4,2	96.489	11,4

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Yüksek teknoloji ürünlerin ihracatı Mart ayında %10,9 arttı

Türkiye ihracatı teknoloji yoğunluğuna göre incelendiğinde, Mart ayında Yüksek Teknolojili Ürünler ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %10,9 artışla ve %2,9 payla 0,65 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Orta Yüksek Teknolojili Ürünler ihracatı ise %21 artışla ve %37,6 payla 8,42 milyar \$'a ulaşmıştır. Orta Düşük Teknolojili Ürünler ihracatı geçen yıla kıyasla %14,5 azalışla ve %27,2 payla 6,09 milyar \$ olmuştur. Düşük Teknolojili Ürünler ihracatı bu dönemde %6,6 artış ve %32,3 pay ile 7,23 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İhracatı							
Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Mart 2023			Ocak-Mart 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	653	10,9	2,9	1.688	24,1	2,9
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	8.425	21,0	37,6	21.966	16,4	37,8
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	6.086	-14,5	27,2	15.740	-11,5	27,1
4	Düşük Teknolojili Ürünler	7.233	6,6	32,3	18.714	0,4	32,2
	Toplam	22.397	4,4	100,0	58.108	2,6	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Yüksek teknoloji ürünlerin ithalatı Mart ayında %23 arttı

Türkiye ithalatı teknoloji yoğunluğuna göre incelendiğinde, Mart ayında Yüksek Teknolojili Ürünler ithalatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %23 artışla ve %10,8 payla 2,74 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Orta Yüksek Teknolojili Ürünler ithalatı ise %15,3 artışla ve %43,9 payla 11,18 milyar \$'a ulaşmıştır. Orta Düşük Teknolojili Ürünler ithalatı geçen yıla kıyasla %20,3 artışla ve %33,2 payla 8,44 milyar \$ olmuştur. Düşük Teknolojili Ürünler ithalatı bu dönemde %21 değişim ve %12,2 pay ile 3,09 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İthalatı							
Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Mart 2023			Ocak-Mart 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	2.740	23,0	10,8	7.550	30,7	10,2
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	11.180	15,3	43,9	29.198	11,0	39,5
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	8.441	20,3	33,2	28.844	52,8	39,1
4	Düşük Teknolojili Ürünler	3.093	21,0	12,2	8.258	15,8	11,2
	Toplam	25.454	18,4	100,0	73.850	27,1	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Tüketim Malları ihracatının payı %36 olarak gerçekleşti

İhracat mal cinsine göre incelendiğinde, 2023 yılının Mart ayında Yatırım (Sermaye) Malları ihracatının bir önceki yılın aynı dönemine göre %10,9 artış ve %11,9 pay ile 2,82 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Hammadde-Aramallar ihracatı %2,5 azalış ve %50,4 payla 11,89 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Tüketim Malları ihracatı ise %10,1 artış ve %36 payla 8,49 milyar \$ olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İhracat							
GEG Kodu	GEG Açıklaması	Mart 2023			Ocak-Mart 2023		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	2.817	10,9	11,9	7.384	16,2	12,0
2	Hammadde-Aramallar	11.888	-2,5	50,4	31.086	-1,4	50,5
3	Tüketim Malları	8.489	10,1	36,0	22.325	3,5	36,2
4	Diğer	403	147,2	1,7	793	32,1	1,3
	Toplam	23.596	4,4	100,0	61.588	2,5	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Hammadde-Aramallar ithalatının payı %73 olarak gerçekleşti

Mal cinsine göre ithalat incelendiğinde, 2023 yılının Mart ayında Yatırım (Sermaye) Malları ithalatının bir önceki yılın aynı dönemine göre %46,8 artış ve %14,8 pay ile 4,77 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Hammadde-Aramallar ithalatı %7 azalış ve %73 payla 23,48 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Tüketim Malları ithalatı ise %65,3 artış ve %12,1 payla 3,89 milyar \$ olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İthalat							
GEG Kodu	GEG Açıklaması	Mart 2023			Ocak-Mart 2023		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	4.773	46,8	14,8	12.001	37,4	12,4
2	Hammadde-Aramallar	23.479	-7,0	73,0	74.179	3,4	76,9
3	Tüketim Malları	3.891	65,3	12,1	10.192	66,4	10,6
4	Diğer	28	77,3	0,1	118	187,8	0,1
	Toplam	32.170	4,2	100,0	96.489	11,4	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Hizmet ihracatı Ocak 2023 döneminde 6,7 milyar \$'a yükseldi

Türkiye'nin hizmet ihracatı 2023 yılı Ocak ayında bir önceki yılın aynı ayına kıyasla %30,0 artışla 6,7 milyar \$'a yükselmiştir. Hizmet ithalatı aynı dönemde %6,0 artışla 3,6 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde Türkiye'nin toplam hizmet ticareti hacmi %25,0 artışla 10,3 milyar \$'a yükselirken, hizmet ticareti fazlası ise %50,5 artış ile 3,6 milyar \$'a ulaşmıştır.

Küresel Emtia Fiyatları

Genel Değerlendirme

Mart ayında Enerji Fiyatları Endeksi %6,3 geriledi

Dünya Bankası küresel emtia fiyatları analizlerine göre 2023 yılının Mart ayında Enerji fiyatları endeksi aylık bazda %6,3 düşmüştür¹⁵. Bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla enerji fiyatları endeksi %37,9 azalmıştır. Doğalgaz fiyatları aylık olarak %3,3 azalırken, bir yıl öncesine göre azalış oranı %52,8 olmuştur. Ortalama petrol fiyatları ise bir önceki aya göre %4,7 azalırken, geçen yılın aynı ayına göre fiyatlar %32 oranında düşmüştür.

Metal Emtia Fiyatları Endeksi %3,2 azaldı

2023 Mart döneminde Metal fiyatları endeksi bir önceki aya göre %3,2 oranında azalmıştır. Bir önceki yıla göre ise Metal fiyatları endeksi %23,3 düşmüştür. Alüminyum fiyatları aylık bazda %5 azalırken, bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla azalış oranı %34,4 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bakır fiyatları ise bir önceki aya göre %0,9 azalırken, yıllık bazda fiyatlar %13,4 gerilemiştir. Demir fiyatları bir önceki aya göre %0,6 oranında artarken, yıllık bazda %15,6 azalmıştır.

Değerli Metal Emtia Fiyatları Endeksi %2,7 yükseldi

Değerli Metal emtia fiyatları endeksi Mart 2023 döneminde aylık bazda %2,7 oranında artmıştır. Bir önceki yılın Mart ayına göre endeks değeri %3,7 oranında düşmüştür. Altın fiyatları aylık bazda 2023 yılı Mart ayında bir önceki aya göre %3,1 artarken, Gümüş fiyatlarında artış oranı %0,3 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık bazda ise Altın fiyatları %1,8 azalmıştır. Gümüş fiyatları ise yıllık bazda %13,2 azalmıştır.

¹⁵ Dünya Bankası, Commodity Markets²

Tarım Fiyat Endeksi %1,6 azaldı, Gıda Fiyat Endeksi %2 düştü

Mart 2023 döneminde Gıda Emtia Fiyatları Endeksi aylık bazda %2 oranında azalırken, Tarım Fiyatları Endeksi %1,6 oranında azalmıştır. Yıllık bazda değerlendirildiğinde ise Gıda Emtia Fiyatları Endeksi %14,4 oranında düşmüş, Tarım Fiyatları Endeksi ise %13,1 oranında azalmıştır.

Emtia Endeksleri ve Temel Emtia Fiyatları

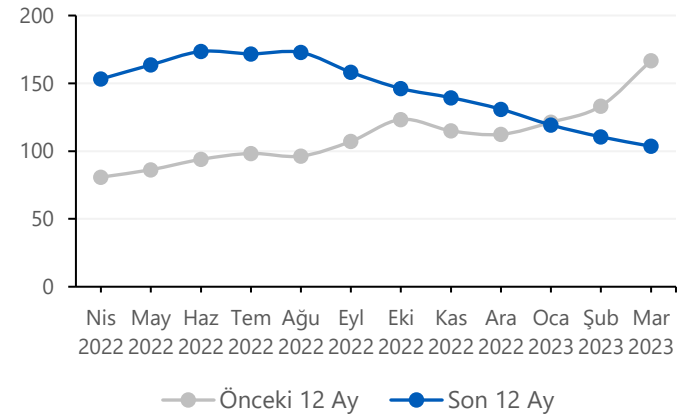
Ana grup emtia endeksleri ve temel emtia fiyatlarının Mart 2023 dönemi itibariyle değişimleri aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır. "Yıllık" değişimler 2023 yılı Mart ayındaki değerlerin bir önceki yılın aynı ayına göre ortalama değişimini, "Aylık" değişimler ise 2023 yılı Mart ayındaki değerlerin bir önceki aya göre ortalama değişimini ifade etmektedir.

Enerji Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-37,9↓ Aylık: %-6,3↓

Enerji fiyatları endeksi Mart 2023 döneminde aylık bazda %6,3 düşmüştür. Endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında %37,9 daha düşük seyretmektedir. Son 12 aylık veriler incelendiğinde endeks aylık bazda zirve noktasına 173,5 ile Haziran 2022 döneminde ulaşırken, 103,6 ile Mart 2023 döneminde en düşük değeri görmüştür.

Enerji Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

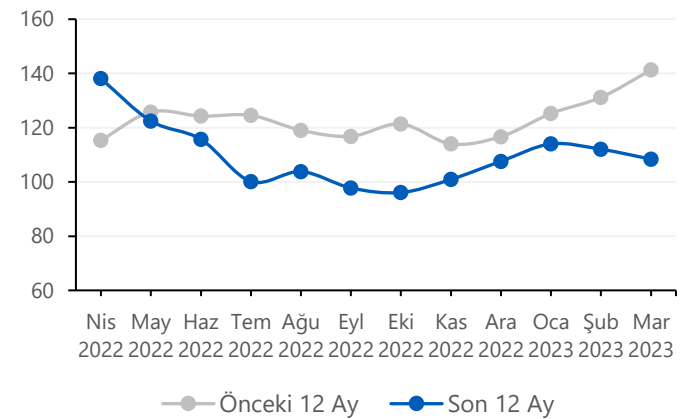

Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-23,3↓ Aylık: %-3,2↓

Metal fiyatları endeksi Mart ayında bir önceki aya göre %3,2 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %23,3 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 138,1 ile Nisan 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 96,1 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

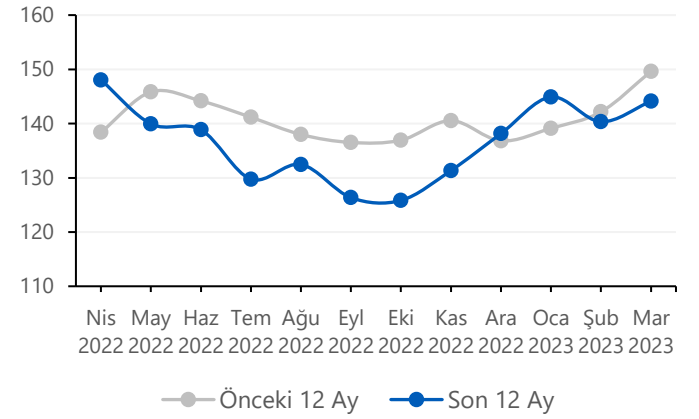

Değerli Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-3,7↓ Aylık: %2,7↑

Değerli Metal fiyatları endeksi Mart ayında bir önceki aya göre %2,7 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %3,7 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 148,1 ile Nisan 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 125,8 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Değerli Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

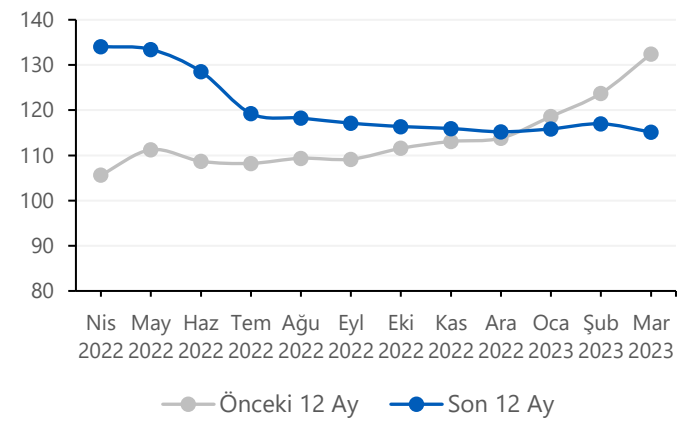

Tarım Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-13,1↓ Aylık: %-1,6↓

Tarım fiyatları endeksi Mart ayında bir önceki aya göre %1,6 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %13,1 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 134,1 ile Nisan 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 115,1 ile Mart 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

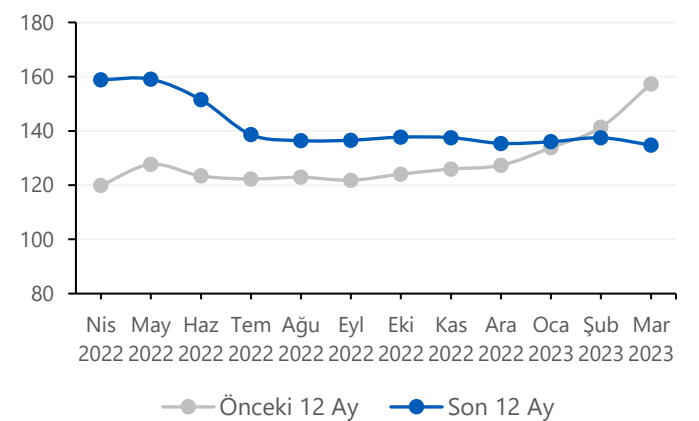

Gıda Fiyatları Endeksi

Yıllık: %-14,4↓ Aylık: %-2,0↓

Gıda fiyatları endeksi Mart ayında bir önceki aya göre %2 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %14,4 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 159 ile Mayıs 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 134,8 ile Mart 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Gıda Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

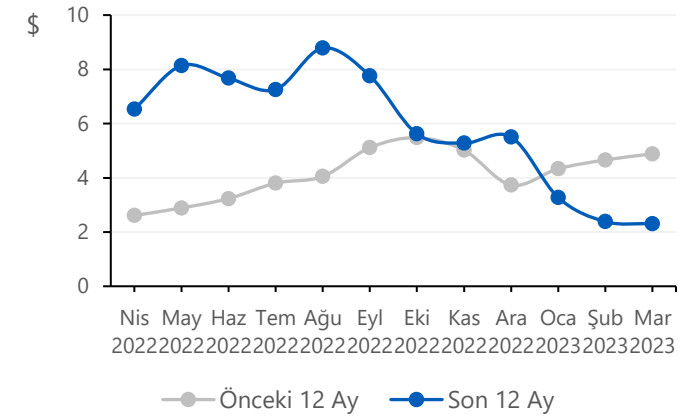

Doğalgaz Fiyatları

Yıllık: %-52,8↓ Aylık: %-3,3↓

Doğalgaz fiyatları Mart ayında bir önceki aya göre %3,3 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %52,8 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 8,8 ile Ağustos 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 2,3 ile Mart 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Doğalgaz Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

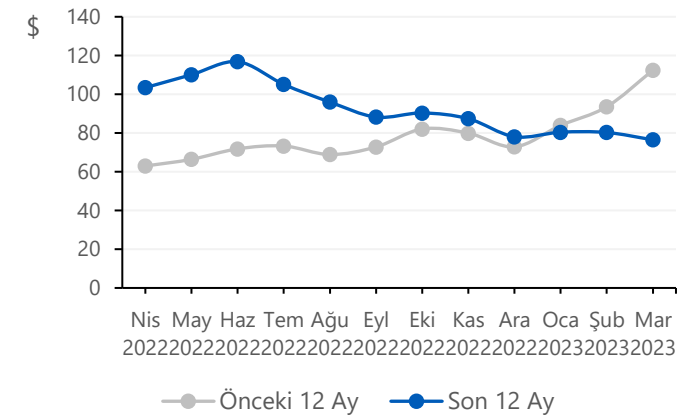

Petrol Fiyatları

Yıllık: %-32,0↓ Aylık: %-4,7↓

Mart ayında petrol fiyatları bir önceki aya göre %4,7 düşmüştür. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %32 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 116,8 ile Haziran 2022 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 76,5 ile Mart 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Petrol Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

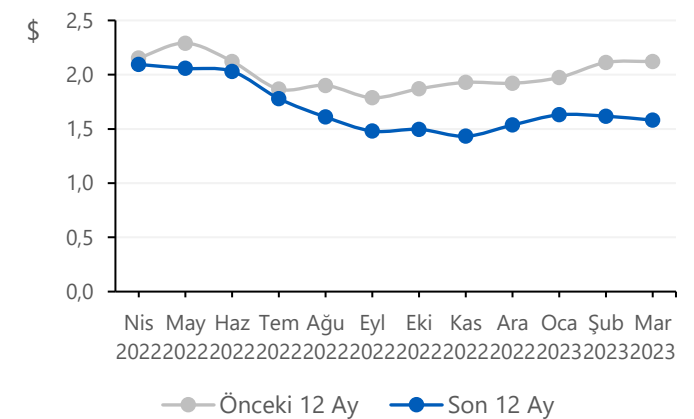

Kauçuk Fiyatları

Yıllık: %-25,5↓ Aylık: %-2,3↓

Mart ayında kauçuk fiyatları bir önceki aya göre %2,3 düşmüştür. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %25,5 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 2,1 ile Nisan 2022 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 1,4 ile Kasım 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Kauçuk Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

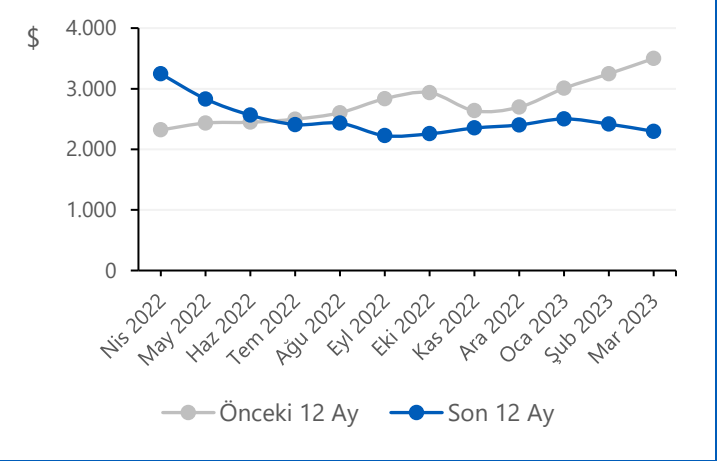

Alüminyum Fiyatları

Yıllık: %-34,4↓ Aylık: %-5,0↓

Alüminyum fiyatları Mart ayında bir önceki aya göre %5 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %34,4 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 3244,4 ile Nisan 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 2224,8 ile Eylül 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Alüminyum Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

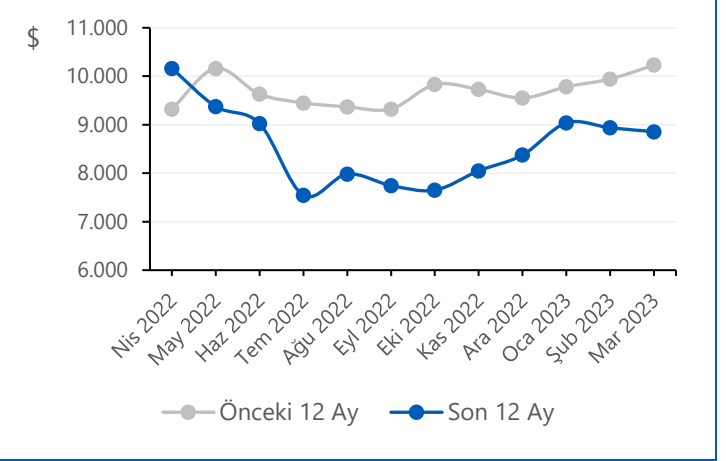

Bakır Fiyatları

Yıllık: %-13,4↓ Aylık: %-0,9↓

Bakır fiyatları Mart ayında bir önceki aya göre %0,9 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %13,4 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 10161,4 ile Nisan 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 7544,8 ile Temmuz 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Bakır Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

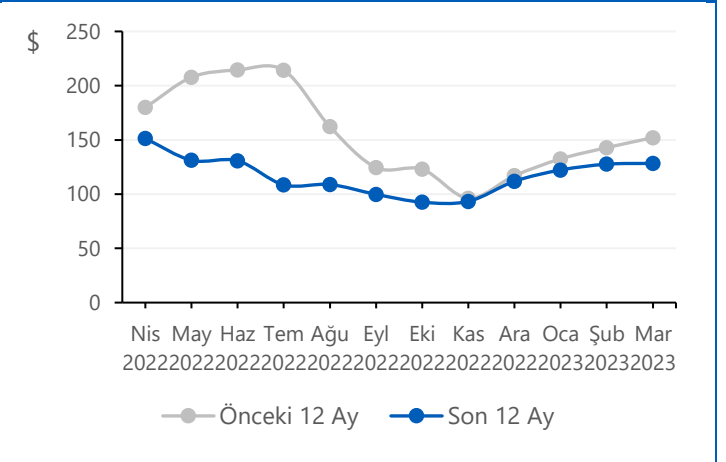

Demir Fiyatları

Yıllık: %-15,6↓ Aylık: %0,6↑

Demir fiyatları Mart ayında bir önceki aya göre %0,6 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %15,6 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 151,3 ile Nisan 2022 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 92,6 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Demir Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

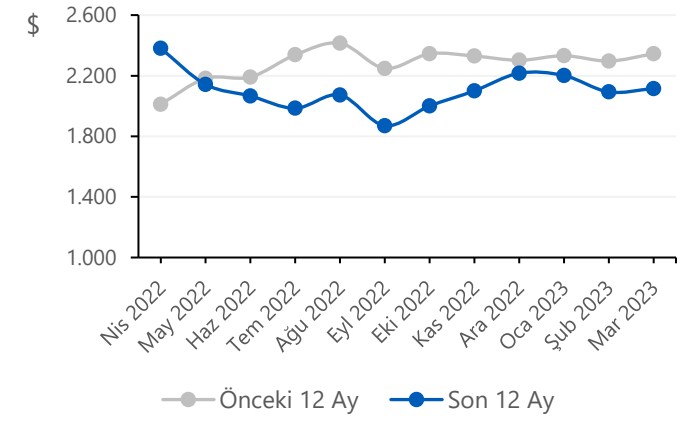

Kurşun Fiyatları

Yıllık: %-9,8↓ Aylık: %1,1↑

Kurşun fiyatları Mart ayında bir önceki aya göre %1,1 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %9,8 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 2380,4 ile Nisan 2022 döneminde ulaşılrken, en düşük ortalama fiyat 1870,1 ile Eylül 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Kurşun Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

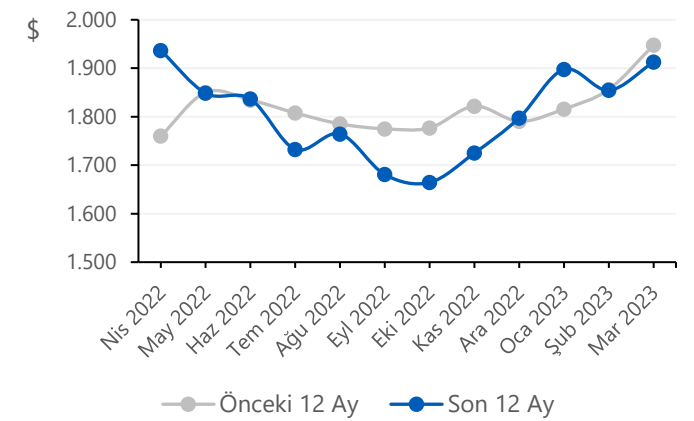

Altın Fiyatları

Yıllık: %-1,8↓ Aylık: %3,1↑

Mart ayında altın fiyatları bir önceki aya göre %3,1 yükselmiştir. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %1,8 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 1936,9 ile Nisan 2022 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 1664,5 ile Ekim 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Altın Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

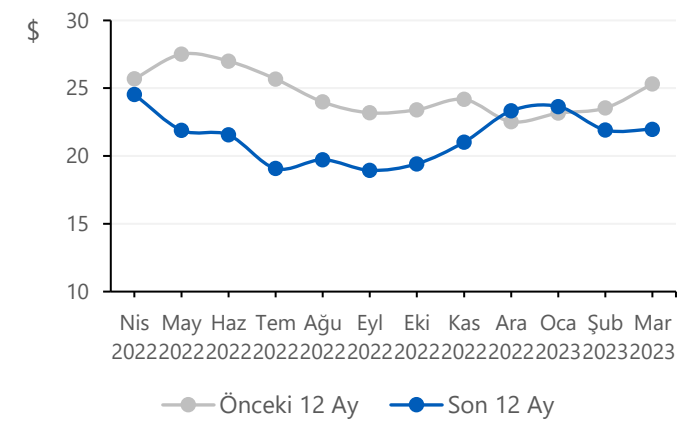

Gümüş Fiyatları

Yıllık: %-13,2↓ Aylık: %0,3↑

Mart ayında gümüş fiyatları bir önceki aya göre %0,3 yükselmiştir. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %13,2 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 24,5 ile Nisan 2022 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 18,9 ile Eylül 2022 döneminde gerçekleşmiştir.

Gümüş Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

Ana Grup Emtia Endeksleri Değişimleri

Emtia Endeksleri	2010 Baz Yıl	2021				2022				Oca.-Mar. 2022 Ort.	Oca.-Mar. 2023 Ort.	Yıllık Ort. Değ. (%)	Mar. 2022	Mar. 2023	Yıllık Değ. (%)	Şub. 2023	Mar. 2023	Aylık Değ. (%)
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Enerji	100	77,0	87,0	100,6	116,9	140,5	163,4	167,6	138,8	140,5	111,1	-20,9	166,7	103,6	-37,9	110,5	103,6	-6,3
Metal	100	106,5	121,8	120,1	117,4	132,6	125,4	100,6	101,5	132,6	111,5	-15,9	141,3	108,4	-23,3	112,0	108,4	-3,2
Değerli Metal	100	141,2	142,8	138,6	138,1	143,6	142,3	129,5	131,8	143,6	143,1	-0,4	149,6	144,1	-3,7	140,3	144,1	2,7
Tarım	100	103,0	108,5	108,9	112,8	124,9	132,0	118,2	115,8	124,9	116,0	-7,1	132,4	115,1	-13,1	117,0	115,1	-1,6
Gıda	100	115,7	123,6	122,3	125,8	144,2	156,5	137,2	136,9	144,2	136,1	-5,6	157,4	134,8	-14,4	137,5	134,8	-2,0

Kaynak: Dünya Bankası

Temel Emtia Fiyatları Değişimi

Değer: ABD Doları		2021				2022				Oca.-Mar. 2022 Ort.	Oca.-Mar. 2023 Ort.	Yıllık Ort. Değ. (%)	Mar. 2022	Mar. 2023	Yıllık Değ. (%)	Şub. 2023	Mar. 2023	Aylık Değ. (%)
Emtia	Birim	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Doğalgaz*	mmBtu	3,4	2,9	4,3	4,7	4,6	7,4	7,9	5,5	4,6	2,7	-42,6	4,9	2,3	-52,8	2,4	2,3	-3,3
Petrol**	varil	59,3	67,1	71,7	78,3	96,6	110,1	96,4	85,3	96,6	79,0	-18,2	112,4	76,5	-32,0	80,3	76,5	-4,7
Kauçuk	pound	2,34	2,19	1,85	1,91	2,07	2,06	1,62	1,49	2,07	1,61	-22,2	2,12	1,58	-25,5	1,62	1,58	-2,3
Alüminyum	ton	2.091	2.400	2.645	2.755	3.250	2.879	2.355	2.336	3.250	2.405	-26,0	3.498	2.296	-34,4	2.416	2.296	-5,0
Bakır	ton	8.477	9.706	9.382	9.703	9.985	9.521	7.758	8.025	9.985	8.944	-10,4	10.231	8.856	-13,4	8.937	8.856	-0,9
Demir	ton	167,2	200,7	166,9	112,0	142,5	137,7	105,7	99,2	142,5	126,1	-11,5	152,1	128,4	-15,6	127,6	128,4	0,6
Kurşun	ton	2.014	2.128	2.333	2.326	2.325	2.196	1.976	2.105	2.325	2.137	-8,1	2.345	2.115	-9,8	2.093	2.115	1,1
Altın	ons	1.798	1.815	1.789	1.796	1.873	1.874	1.726	1.729	1.873	1.888	0,8	1.948	1.913	-1,8	1.855	1.913	3,1
Gümüş	ons	26,3	26,7	24,3	23,4	24,0	22,7	19,2	21,3	24,0	22,5	-6,2	25,3	22,0	-13,2	21,9	22,0	0,3

Kaynak: Dünya Bankası

*Doğalgaz fiyatları için ABD piyasa fiyatları kullanılmaktadır.

**Petrol fiyatları için Brent, WTI ve Dubai ham petrol fiyatlarının ortalaması kullanılmaktadır.

Notlar

- Emtia endeksleri: Ana emtia gruplarındaki fiyat değişimlerini kolayca takip edebilmek amacıyla emtia fiyatlarını belirli yüzdesel ağırlıkta gruplandırarak referans bir yıla göre fiyat seviyesini gösteren endekslerdir.
- Dünya Bankası tarafından emtia fiyatlarına ilişkin veriler <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets> internet sitesinde yayınlanmakta ve düzenli olarak her ay güncellenmektedir.
- Dünya Bankası veritabanından alınan son aylara ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemlerde revize edilebilmektedir.
- Ana Grup Emtia Fiyat Endekslerinin hesaplanmasında kullanılan emtialar aşağıda listelenmiştir.
 - Enerji Emtiaları Fiyat endeksi: ham petrol (%84), kömür (%4,7), doğal gaz (%10,8)
 - Tarım Emtiaları Fiyat Endeksi: gıda (%61,7), içecek (%12,9), tarımsal hammadde (%25,4)
 - Gıda Emtiaları Fiyat Endeksi: Tahıl (%28,2), bitki yağları (%40,8), diğer gıdalar (%31,0)
 - Metal Emtialar Fiyat Endeksi: alüminyum (%26,7), bakır (%38,4), demir cevheri (%18,9), kurşun (%1,8), nikel (%8,1), kalay (%2,1), çinko (%4,1)
 - Değerli Metal Emtiaları Fiyat Endeksi: altın (%77,8), gümüş (%18,9), platin (%3,3)
- Endeks hesaplamalarında kullanılan fiyatlar çeşitli uluslararası kaynaklardan sağlanmaktadır. Örnek: doğal gaz fiyatları için Bloomberg, Thomson Reuters, The Wall Street Journal ve Dünya Bankası kaynaklarından "Natural Gas (U.S.), spot price at Henry Hub, Louisiana spot prices" piyasa verileri kullanılmaktadır.
- Aylık fiyatlar haftalık ve günlük fiyatların ortalaması alınarak, dönemsel fiyatlar ise aylık fiyatların ortalaması alınarak hesaplanmaktadır

Çin ekonomisi, yeni bir “Japonlaşma” dalgasıyla karşı karşıya

Bu yazı, Financial Times'ın "China's economy is looking at a new wave of Japanification" başlıklı yazısından çeviri ve adaptasyon yapılarak hazırlanmıştır¹⁶.

Araştırmalar, Pekin'in emlak piyasasının yirmi yıl önceki Tokyo emlak piyasasında oluşan balona benzerlik gösterdiğini öne sürüyor

2003 yılına kadar gelen süreçte Japonya ekonomisinin yapısal olarak problemleri bir hale gelmiş olduğundan bu alanda politikalar üretilmeye başlanmıştır. 1980'li yıllarda var olan olumlu havada oluşan hatalı yönetim sonucu ödenmesi oldukça zor hale gelen yüksek miktarda kredilerden dolayı 1990'lı yıllara gelindiğinde Japonya'nın ABD'yi geçebilecek seviyeye ulaşma ihtimali oldukça azalmıştır.

Japonya'nın 2003 yılında yaşadığı süreç genel kapsamda değerlendirildiğinde, 2003 yılından önceki üç yılda teşvik ettiği büyük banka birleşmeleri, iç içe geçmiş ve yapısal olarak çözülmemiş krizlerin gizlenmesi için yeterli olmamıştır. Mart 2003'te, "Sumitomo Mitsui Financial Group" büyük zararlar etmesinden dolayı bağlı şirket ile bir "tersine devralma" (reverse merger)¹⁷ gerçekleştirmiştir. 2003 yılı Nisan ayında ise, ülkenin en büyük bankalarından biri olan Resona'nın zor durumda olduğuna dair ilk belirtiler ortaya çıkmaya başlamıştır. Takvimler mayıs ayını gösterdiğinde ise söz konusu kuruluş 17 milyar dolarlık bir kamulaştırma programı kapsamında kurtarılmıştır. 2003 sonlarında krizin daha da derinleştiği süreçte, dönemin üst düzey bir bölgesel bankası olan Ashikaga iflas etmiştir. Tüm bu süreçler, Japonya'nın uyguladığı politikaların söz konusu krizi ertelemesi ekonomiyi daha fazla zarar vermiştir.

Citigroup analistlerinin belirttiğine göre bugün Çin'in içinde bulunduğu mevcut durum Japonya'nın kriz zamanı yaşadığı dönemle "çarpıcı derecede benzer" görünmektedir. Analistler, şu anda Çin' nüfustaki azalışın, Japonya'da yıllar önce yaşanan azalma ile önemli benzerliklerinin olduğunu ifade etmiştir. 1990'dan sonra Japonya'nın konut fiyat endeksinin 35 ila 54 yaş arası nüfus azaldıkça düştüğü ve söz konusu benzerliklerden dolayı Çin'in bankacılık sisteminin de potansiyel riske sahip olduğu analistler tarafından belirtilmiştir. Citigroup'un benzerlik belirlediği diğer bir alan ise her iki ülkede de altyapı yatırımları ve ihracat teşvikleriyle güçlü GSYİH büyüme dönemlerinin yaşanmasıdır. (Japonya bahsi geçen süreci savaş sonrası dönemde yaşarken, Çin 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne katıldıktan sonra

¹⁶ Financial Times, China's economy is looking at a new wave of Japanification²

¹⁷ Tersine devralma (reverse merger): Tersine devralma, özel şirketlerin halka açık hale gelmesi için bir alternatif yöntemdir. Bu süreçte, özel bir şirket halka açık bir şirkete devralır ve kontrolü ele geçirir. İşlem sonrasında, özel şirket halka açık şirketin bir parçası olur. Bu yöntem, hızlı bir şekilde halka açılmak isteyen şirketler için avantajlıdır. Ancak söz konusu işlem, devralma sonrası şirketlerin likidite sorunu yaşamaları ve yatırımlarına geri dönüş alamama ihtimalinin oluşmasından dolayı risk taşımaktadır.

yaşamıştır). Dünya Bankası'na göre, 2010 ile 2020 yılları arasında, sermaye birikimi Çin GSYİH büyümesinin ortalama yüzde 43'ünü oluşturmuştur. 1990'lı yıllarda ekonomik olarak zor sürece giren Japonya'nın ilgili dönemde sermaye birikimi oranı ise yaklaşık olarak yüzde 36'ydı. Japonya ve Çin'in büyüme süreçleri değerlendirildiğinde, benzerliklerin bir kez daha dikkat çektiği görülmektedir. Japonya ekonomisinde yaşanan suni büyüme döneminde ticari bankalar tarafından sağlanan dolaylı finansmanla büyüme desteklenmiş ve karar alıcı mekanizmalar bankaları, belirli sektörler için uygun krediler sağlamaları için yönlendirmiştir. Citigroup, Çin'de Japonya'nın kriz öncesi dönemine benzer şekilde dolaylı finansmana dayalı bir finansal sistem geliştirildiğini belirtmiştir. Yine benzer şekilde, Çin Halk Bankası'nın (People's Bank of China) kullanabileceği mekanizmaların yanında, hükümet ticari bankaların kredi faaliyetlerini bir dizi politikalar ile direkt olarak yönlendirebilir.

Japonya'da özellikle 1987-89 yılları arasında karar alıcı mekanizmaların yerli talebi teşvik etmek için genişleme politikaları uygulamasının ardından emlakta ve hisse senedinde oluşan balon oldukça hızlı şekilde büyümüştür. Bu durum, borçlanmayı büyük ölçüde arttırmış ve oluşan kaynaklar hisse senetleri ve emlak piyasasına doğru akmıştır. Bu durum, şirketler için finansal spekülasyonun gerçek işletme faaliyetlerinden daha karlı hale geldiği noktaya kadar da sürmüştür. Çin'de, yıllar sonra, gerçek ekonomi ile finansal sistemin ayrılmasına izin vermiştir. Ülkede oldukça fazla büyümüş olan emlak piyasası, Citigroup'un tahminlerine göre, 2020'de 65 trilyon dolara ulaşmıştır. Söz konusu miktar ABD, AB ve Japonya'nın toplamından fazladır. 2021 itibarıyla, Çin bankacılık sistemindeki toplam varlıkların yüzde 41'i emlak ile ilgili krediler ve borçlara ilişkindir. Çin ve Japonya'nın emlak balonlarına giden süreçteki temel ortak noktanın, devlet tarafından uygulanan kredi sınırlarının ve diğer kısıtlamaların aşılması için gelişen geniş bir gölge bankacılık piyasası tarafından hızlandırılması olduğu görülmektedir.

Citigroup analistlerinin bir diğer üzerinde durduğu konu ise, Japonya'nın kriz dönemindeki süreciyle Çin'in mevcut durumda ABD ile ilişkileri arasındaki benzerlikler olmuştur. Japonya, 1980'lerde ticaret fazlasını arttırırken, ABD ile rekabetçi bir politika gütmeye başlamış ve söz konusu dönemde ABD ile doğrudan bir ticaret savaşına girmiştir. Teknoloji, fikri mülkiyet ve güvenlik kaygıları söz konusu sürecin merkezinde olmuştur. Örneğin, ABD'de gelişmiş teknolojiye yönelik Amerika orijinli olmayan teknoloji erişimin sınırlandırılması gibi alınan önlemler söz konusu benzerliği gösterir niteliktedir.

Her ne kadar yazıda benzerliklerin olduğu bahsedilse de söz konusu alanlar birbirinin tam olarak izdüşümündeki süreçler şeklinde değerlendirilemeyebilir, ancak sonuçları benzer olabilir. Yirmi yıl önce Japonya yaşanan kriz sonrası oluşan durgunluğun en üst seviyesine ulaşmaktaydı. İflasa yakın şirketlerin borçları, finansal kuruluşların bilançolarını olumsuz etkilemekteyken, hane halkları da borçlarını azaltmak için şirketlerle beraber borç oranını düşürmeye başlamıştır. Citigroup analistlerinin tahliline göre, yatırımcılar Çin'in Japonya'nın yaşadığı süreç sonunda içine düştüğü bankacılık krizine düşme riskini göz önüne alarak hareket etmelidir.

Müttefikten Tedarik Etme Trendi (Friend- Shoring)

Müttefik ülkelerden tedarik zincirleri (Friend- Shoring) kavramı ABD-Çin ticaret savaşları, Covid-19 pandemisi ve Rusya- Ukrayna çatışması sonrası yaşanan gelişmelerle beraber tedarik zincirlerindeki kırıl-ganlıkların belirgin hale gelmesiyle ön plana çıkmıştır.¹⁸ Pandemi döneminin özellikle başlangıç süre-cinde devletlerin ulusal çıkar politikalarını öncelikli hale getirmesi, Rusya'nın Ukrayna işgali ve sonrasın-daki süreçte Rus ve Batılı devletlerin karşılıklı olarak yaptırım süreçlerine girmesi ve özellikle Batı Avrupa devletlerinin doğalgaz tedarikinde Rusya'ya bağlı olmasının yarattığı sorun Soğuk Savaş sonrası yapı-sallaşan küreselleşme politikalarının işlevselliğinin sorgulanmasına sebebiyet vermiştir. Genel olarak yaşanan ticaret savaşları, salgın ve savaş, popülizmin de yükselişi ile tedarik zincirlerinin otoriteler ta-rafından ulusal güvenlik açısından değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu bağlamda devletler için, ortak değerlere ve benzer paradigmalara sahip ülkelerle ilişkilerini geliştirerek ticaret altyapılarını oluşturma fikri bir alternatif olarak ön plana çıkmıştır. Somut bir örnek verilmesi gerekirse, X-ışını kontrast mad-desi olarak kullanılan ve küresel talebin %80'inin Çin- Şangay'daki bir fabrikadan karşılandığı "iyohexsol" kimyasalının Mart 2020'de Covid pandemisinden kaynaklı olarak alınan önlemler kapsamında üretimi-nin durdurulması ve küresel talebin karşılanamaması gösterilebilir. Söz konusu durumdan ötürü, ABD'deki tesisler bilgisayarlı tomografilerinin kullanımının çoğunu ertelemek zorunda kalmıştır. Bunun gibi somut örnekler bağlamında, Batılı devletler daha güvenilir ülkeler ile tedarik zincirini oluşturma perspektifini ajandalarına almışlardır.

Dost ülkelerden tedarik zincirleri modellemesinin karar alıcı mekanizmalar tarafından kurumsallaştırıl-maya çalışılmasının üç temel nedeni kronolojik olarak detaylı şekilde incelendiğinde, başlangıçta ortaya çıkan nedenin ABD-Çin ticaret savaşları olduğu görülmektedir. 2008 Mortgage Krizi'nden sonra yaşanan küresel bunalım dönemiyle soğuk savaş sonrası küreselleşme politikaları ilk defa yapısal olarak sorgu-lanmış ve dünya ticaretinde yaşanan daralma ülkelerin ticaretlerinde daha korumacı politikalar gütmе-sine yol açmıştır. Çin'in dış ticarete düzenli olarak daha fazla dış ticaret fazlası vermesi ve ülkelerin kümülatif olarak Çin'den ithalatını arttırması ABD tarafından küresel sistemdeki başat haline bir tehdit olarak görülmüş ve bu durum ABD'yi Çin'e yönelik kimi politikalar oluşturmaya itmiştir.¹⁹ Söz konusu durum ise ABD ve Çin arasındaki ticaret savaşlarını fitilini ateşlemiştir. Bahsi geçen durum, Müttefik ülkelerden tedarik etme kavramının ilk defa somut bir şekilde incelenmesine yol açmıştır.

ABD- Çin ticaret savaşları sonrasında, dost ülkelerden tedarik zincirleri kavramının yapısal olarak konu-şulmaya başlanmasının ikinci sebebi Covid-19 pandemisi ve sonrasında yaşanan süreçtir. Pandemi dö-nemiyle beraber ülkelerin sağlık kaygılarından dolayı giriş ve çıkışları belirsiz süreliğine kapamasından

¹⁸The Wall Street Journal, Nations Aim to Secure Supply Chains by Turning Offshoring Into 'Friend-Shoring'[2](#)

¹⁹International Economic Law and Policy Blog, Friend-shoring[2](#)

kaynaklı olarak uluslararası ticaret durma noktasına gelmiştir. Ticaretin durma noktasına gelmesi, tedarik zincirinin problemlili hale gelmesine sebep olmuştur. Özellikle üretimin sürmesi açısından ülkelerin hammadde ve ara mal temin etme noktasında farklı arayışlara sahip olmasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca küresel ticarete önemli bir aktör olan Çin'in "sıfır kovid" politikası bağlamında tek vaka dahi görülse kapanma kararları alması arz sıkıntılarının artarak devam etmesine neden olmuştur. Bu durum, Batılı devletlerin Çin yerine kaynak arayışında alternatifler arama noktasında motivasyonunu arttıran bir done haline gelmiştir.

Dost ülkelerden tedarik zincirleri kavramının ortaya çıkma nedenlerinden sonuncusu ise Rusya-Ukrayna arasında 24 Şubat 2022 yılında başlayan ve süregelen çatışma sonrası yapılan yaptırımlar olmuştur. Rusya'nın Ukrayna'ya düzenlemiş olduğu işgal girişimi sonrasında Avrupa ülkeleri, ABD gibi gelişmiş ülkeler Rusya'ya çeşitli yaptırımlar açıklamıştır. ABD, Rusya'dan petrol alımını durdurmuştur. Tüm bu yaptırımlara karşı Rusya ise Avrupa'ya gaz ihracatını kesmiştir. Karşılıklı yaptırımların oluşturduğu ekonomik süreçler, özellikle Avrupa ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Rusya'nın gaz ihracatındaki payının büyüklüğünden kaynaklı olarak, söz konusu yaptırımlardan en çok etkilenen piyasa enerji piyasası olmuştur. Enerji bağlamında, Rusya'nın ABD'ye doğal gaz ihracatı olmaması ABD ekonomisinin Rusya'nın uygulamış olduğu yaptırımdan Avrupa'ya oranla daha az etkilenmesini sağlamıştır. ABD'nin Rusya'dan alacağı petrolü Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'dan karşılamasının mümkün olduğu ve aynı şekilde Rusya'nın da ABD'ye ihraç ettiği petrolü Hindistan veya Çin gibi alternatif alıcılara aktarabileceğinin de gündeme gelmesi ile dost ülkelerden tedarik zincirleri kavramı belirgin bir şekilde karşımıza çıkmıştır. Öyle ki, ABD Hazine Bakanı Janet Yellen tarafından yapılan konuşmada söz konusu kavramın ABD politikası olabileceği ifade edilmiştir.

Söz konusu tedarik zinciri modeli anlayışı incelendiğinde, en büyük avantajının tedarik zincirinin "güvenilir" ülkeler üzerinden şekillenmesiyle tedarik zincirinin küresel felaket veya siyasi değişimlerden minimum derecede etkilenmesinin sağlanması düşüncesidir. Nitekim, ABD Hazine Bakanı Janet Yellen'in Nisan 2022'de Atlantik Konseyi'nde yaptığı konuşmada "Pazar erişimini güvenli bir şekilde genişletmeye devam edebilmemiz için tedarik zincirlerinin güvenilir ülkelere dostane bir şekilde bağlanmasını desteklemek, ekonomimiz ve ticaret ortaklarımız için riskleri azaltacaktır."²⁰ ifadesi güvenilirlik parametresinin bir numaralı parametre olduğunu gösterir niteliktedir. Bununla birlikte, söz konusu modelin gerçekleşmesinin oluşturacağı en belirgin sonucun ise küreselleşmeyi durdurmak olacağı belirtilmektedir. Bazı ekonomistler küreselleşmenin durmasıyla beraber uzun vadede dünya ekonomisinin toplam büyümesinin yavaşlayacağı ve bu durumun devletlerin aleyhine olacağını savunmaktadır. Bunun yanı sıra, modellemenin temel inşasının "ortak değerler" ve "güvenilir müttefik" şeklinde tanımlanan soyut kavramlar üzerinden yapılması, tarihsel süreçte uluslararası ilişkilerdeki denge değişimlerinin sıklığı incelendiğinde modelin işlevselliğini daha da sorgular hale getirmektedir.

Dost ülkelerden tedarik zincirleri kavramının ön plana çıkmasındaki temel etkenlerden biri de pandemi döneminde ilaç sektöründe ortaya çıkan ihtiyaçtan kaynaklanmıştır. Pandemi veya biyolojik savaş gibi süreçlerde hızlı şekilde oluşan ihtiyaca cevap verebilmek adına "tıbbi karşı önlem" (MCMs²¹) için gereken ürünlere olan talep artışa geçmektedir. Amerika Birleşik Devletleri biyolojik ürünler için gereken etken maddenin (active pharmaceutical ingredient) %11'ine, kimyasal ürünler için gereken etken maddenin %29'una, enfluenza ürünleri için gereken etken maddenin %11'ine ve radyasyon ürünleri için gereken etken maddenin %46'sına sahiptir.²² Söz konusu oranlar ABD için yeterlidir. Bununla birlikte, olası bir felaket senaryosunda kendi kendine yeterliliği sürekli hale getirebilmek için bir üretim sahasına sahip

²⁰ The Wall Street Journal, Janet Yellen Calls for Trade Overhaul to Diversify From China[↗]

²¹ MCMs, "Medical Countermeasures" tabirinin kısaltmasıdır. Biyolojik ürünler, ilaçlar ve tıbbi cihazlar ürünlerini içermektedir.

²² Friend-shoring: Pharmaceutical supply chains lead to India | White paper | Hinrich Foundation[↗]

değildirler. ABD pazarına tedarik sağlayan tesislerin yaklaşık olarak %72'si yurtdışıdır. Covid-19 sürecinde ABD'nin hastalık için gerekli olan hidroksiklorokine yeterli düzeyde sahip olmaması ve Trump yönetiminin Hindistan'a hidroksiklorokin için baskı yapmak zorunda kalması ABD'nin bu konudaki açığı göstermiştir.

İlaç tedarik zincirinde, etken madde fiyatları toplam maliyetin %40'ını oluşturmaktadır. Bundan kaynaklı olarak, söz konusu maddelerdeki fiyatların artması durumunda ilaç fiyatlarının önemli ölçüde artacağı görülmektedir. "Dost ülkelerden tedarik zincirleri" modelinin diplomatik olarak sıkıntılı süreçlerin önlenmesine ve dayanıklı tedarik zincirleri oluşmasına yardımcı olabileceğinden dolayı ilaç sektöründeki tedarik zinciri modelinde söz konusu modelin işlevselliği ön plana çıkmıştır.

"Dost ülkelerden tedarik zincirleri" kapsamında batılı devletler açısından düşünüldüğünde ön plana çıkan ülkelerden bir tanesi de Hindistan'dır. Hindistan, mali ve ticaret açıkları nedeniyle yaşanan 1991 ekonomik krizi sonrası serbestleşme, özelleştirme ve küreselleşme politikalarını uygulayarak batı paradigmasına uygun politikalarla ekonomik reform yolunda ilerlemektedir. Bununla birlikte, 2014 yılına kadar çoğunluk hükümetinin kurulamamasının yaşattığı fikir ayrılıkları söz konusu dönüştürücü reformların önünde yapısal bir engel olarak yer almıştır. Bahsi geçen durumun 2014'te ortadan kalkmasıyla, Hindistan hükümeti serbestleşme, özelleştirme ve küreselleşme sürecini hızlandırmak için politikalar üretmeye başlamıştır. Bu bağlamda, kurumlar vergisi oranları düşürülmüştür, yabancı yatırımların ilgisinin çekilmesi adına bürokratik süreçler kolaylaştırılmıştır, iş yasaları ve vergi sistemi yatırımcı lehine düzenlenmiştir. Bunun yanında, Hindistan'ın makro bağlamdaki liberalleşme hareketlerinin yanı sıra ilaç sektöründeki yeri de Hindistan'ın söz konusu model için ön plana çıkmasına sebebiyet veren bir diğer unsurdur. Hindistan, dünyadaki etken madde üretim sahasının %18'ine sahiptir. Bunun yanı sıra, daha düşük işçi ve girdi maliyetlerine sahip olması sayesinde Batılı muadillerine göre fiyat anlamında %30-%40 bandında daha cazip hale gelmektedir. Ek olarak, Hindistan jenerik ilaçların %20'sini ihraç eden dünyanın en büyük jenerik ilaç üreticisidir.²³ Amerika'daki jenerik ilaçlarının %40'ı Hindistan orijinli olmaktadır. Söz konusu avantajlar, Hindistan'ı Çin'e olan bağımlılığı azaltmak ve tedarik zincirlerini çeşitlendirmek için tercih edilir bir dost ülke alternatifi haline getirmektedir.

Hindistan'ın sahip olduğu üstünlükler konu başlıkları olarak değerlendirildiğinde, şu şekilde sıralanabilir^{24 25}:

Yıllık Büyüme Oranı Tahminlerinin Yüksekliği: Oluşturulan projeksiyonlara göre, 2028 yılına kadar ilaç ihracatının %16-%18 oranında büyüyeceği öngörülmektedir.

Sanayi Politikaları/ Teşvikler: Hindistan hükümetinin, ilaç sektörüne ilişkin iki aşamalı bir teşvik planı bulunmaktadır. Hükümet, ilaç değer zincirindeki Ar-Ge çalışmalarını artırmak için sübvansiyonlar sağlamaktadır.

Artan Direkt Yabancı Yatırım: Hindistan hükümeti, ilaç sektöründe %100 oranında direkt yabancı yatırımcıya izin vererek ve yabancı şirketleri yerel bir ortak almaya zorunlu tutmayarak doğrudan ticaret üzerindeki engelleri ortadan kaldırmaktadır.

Güçlü Üretim Alanı: Son otuz yılda, özel sektör jenerik ilaç²⁶ üretimi için kapsamlı ve efektif bir alan yaratılmıştır.

²³ Biyolojik ilaçlara göre daha basit yapıda kimyasal bir ilacın orijinali referans alınarak üretilen ilaçlara jenerik (eşdeğer) ilaç denir.

²⁴ Çalışma içinde bahsedilen konu başlıkları, mükerrer olmaması adına madde madde yazımında verilmemiştir.

²⁵ Friend-shoring: Pharmaceutical supply chains lead to India | White paper | Hinrich Foundation[↗]

²⁶ Jenerik ilaç: orijinal ilacın yasal koruma süresinin dolması ile birlikte ilaç şirketleri tarafından piyasaya sürülen orijinal ilacın benzerleridir.

Uygun Maliyetli Araştırma-Geliştirme: Hindistan'daki araştırma geliştirme maliyeti gelişmiş ülkelerdeki pazarlara göre %87 oranında daha azdır.²⁷

Kurulan İlişkiler ve Pazarlar: Hindistan, jenerik ilaç ihracatında öncü durumdadır. Söz konusu sektörde Hindistan; Afrika, Kuzey Amerika ve Doğu Avrupa'nın bazı bölgelerindeki kilit ekonomilerde tüketiciler arasında en büyük pazar payına sahiptir.

Hindistan'ın sahip olduğu dezavantajlar incelendiğinde ise, temel olarak şu başlıklar ön plana çıkmaktadır:

Emek Yoğun Üretim Fırsat Maliyeti: Avrupalı ve Amerikalı şirketler tedarik zincirlerini daha düşük kalite standartlarına sahip geliştirmekte olan bir ekonomi üzerine inşa etme noktasında çekimser davranabilirler. Üretim maliyetlerindeki uygunluk Hindistan adına bir avantaj yaratsa da üretimin gelişmiş endüstrilerde yapılması ile sağlanan verim ve hızlılığa kıyasla somut bir avantaj sağlamama ihtimali bulunmaktadır.

Çevresel Tehdit: Etken madde üretimi söz konusu üretim proseslerinin verimsiz olması durumunda çevresel kirliliğin artmasına sebep olacak bir noktaya gelebilmesine sebep verebilmektedir. 1990'larda Çin söz konusu durumu durdurabilmek adına arıtma tesislerine büyük yatırımlar yapmasına rağmen kimyasal üretim sanayisinin çevreye verdiği zarar devam etmiştir. Son yıllarda artan yeşil dönüşüm ve dekarbonizasyon politikaları küresel yatırımcıların en önem verdiği parametrelerdendir. Etken madde üretim tesislerinden kaynaklanan kirlilikteki artış, çevreye duyarlı yatırımcılar için olumsuz bir perspektifin oluşmasına sebebiyet verebilir.

"Dost ülkelere tedarik zinciri" kavramının içeriği, fırsatları ve potansiyeller değerlendirildiğinde, söz konusu kavramın 2008 krizi sonrası sorgulanmaya başlayan ve pandemi süreci ile birlikte derinleşen küreselleşme fikrine karşı oluşmuş bir alternatif yaklaşım olarak meydana çıktığı görülmektedir. Ekonomik ortaklıklardan ziyade siyasal bağlamın öncelendiği söz konusu kavramda, maddi olarak en iyi alternatiften ziyade, en güvenli alternatif ön plana çıkmaktadır. Bahsi geçen yaklaşımın en büyük avantajı oluşabilecek kriz dönemlerinde daha sürekli ve dayanıklı tedarik zincirleri oluşturabilme ihtimalidir. Bununla beraber, söz konusu yaklaşımın temel dayanaklarının soyut kavramlar üzerinde şekillendirilmesi dayanıklılığın ne derece kuvvetli olacağına ilişkin soru işaretleri yaratmaktadır. Ek olarak, uygulanabilmesi dahilinde bile ülkelerin daha içe dönük bir ticaret politikası benimsemelerine sebebiyet verecek olması, verimliliğin ikinci plana konmasından dolayı düşmesi sebepleriyle küresel ticaretin ve büyümenin uzun vadede yavaşlama ihtimali yaklaşımın dezavantajları olarak görünmektedir.²⁸ Bu durum dost ülkelere tedarik zincirlerinin küreselleşmenin alternatifi olabilme şansına ilişkin soru işareti oluşturmaktadır.

²⁸The Washington Post, What 'Friend-Shoring' Means for Trade in a Less-Friendly World⁷

Yük Taşımacılığındaki Gelişmeler ve Navlun Fiyatlarındaki Değişim

Taşımacılık faaliyetleri, uluslararası ticaretin en önemli bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Son dönemde dünya ekonomisinin hemen hemen her kolunu etkileyen gelişmeler taşımacılık faaliyetlerine de önemli ölçüde tesir etmiştir. Bu kapsamda uluslararası ticaret üzerinde doğrudan etkisi bulunan taşımacılık maliyetlerinde büyük çaplı değişimler gözlemlenmiştir²⁹.

Özellikle 2019 yılı sonunda başlayan Covid-19 salgını sonucu küresel çapta arz ve talep dengesinde yaşanan bozulmalar ve tedarik zincirleri üzerinde oluşan baskı, bu dönemde taşımacılık maliyetlerinde ciddi bir artışa neden olmuştur. 2020 yılında salgın nedeniyle alınan önlemler kapsamında üretim süreçlerinde sorunlar yaşanmıştır. 2021 yılında ise özellikle ticari mallara yönelik oluşan güçlü talebin etkisiyle lojistik alanında sıkıntılar görülmüştür.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile 2022 yılında başlayan ve insani açıdan büyük kayıplara yol açan savaş, aynı zamanda küresel taşımacılık faaliyetleri üzerinde de belirgin bir etki oluşturmuştur. Savaş, var olan taşımacılık rotalarının değişmesine neden olmuştur. Ukrayna limanlarının önemli bir kısmı gemi taşımacılığına kapanmıştır. Batılı şirketlerin çoğunluğu Rusya'ya yönelik faaliyetlerini sonlandırmıştır. Diğer yandan savaş nedeniyle batılı ülkeler tarafından Rusya'ya geniş kapsamlı ekonomik yaptırımlar uygulanmıştır. Yaptırımlar nedeniyle tedarik süreçlerinde yaşanan sorunlar taşımacılık fiyatlarında da döngüsel dalgalanmalara sebep olmuştur.

Navlun Fiyatlarındaki Değişim

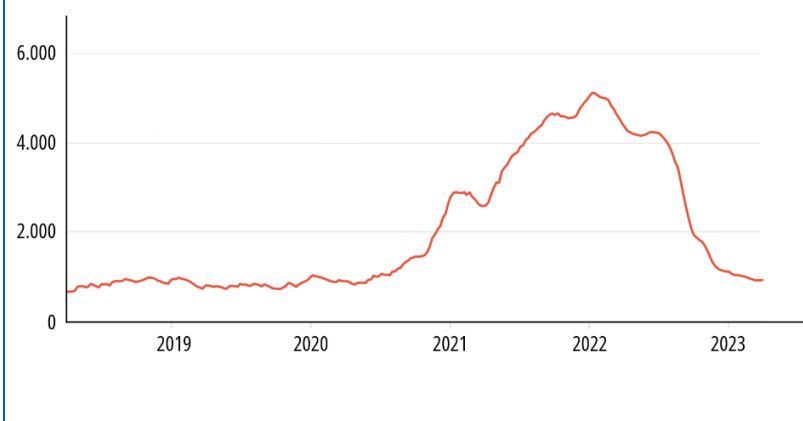
Covid-19 salgını boyunca arz - talep dengesinde büyük değişimlerin yaşandığı küresel konteyner taşımacılık piyasasında navlun fiyatları 2020 yılının son aylarında itibaren yükselmeye başlamış ve 2021 yılında büyük bir artış kaydederek 2022 yılı Ocak ayı içinde tepe noktasına ulaşmıştır. Çin'in ana limanlarından gerçekleştirilen ithalat işlemlerinde kullanılmakta olan ortalama konteyner navlun fiyatlarındaki değişimi takip eden Şanghai Konteyner Navlun Endeksi'nde bu değişimler görülmektedir³⁰. 2019 yılı Aralık ayında 898 seviyesinde olan endeks değeri 2020 yılı Aralık ayına geldiğinde 2.455 seviyesine yükselmiştir. 2021 yılı Aralık ayında ise endeks değeri 2019 yılında göre yaklaşık 5 kat artarak 5.000 seviyesine yaklaşmıştır. Endeks Ocak 2022 döneminde 5.067 ile zirve noktasına ulaşmıştır. Bu dönemden itibaren tedarik zincirlerinde yaşanan sorunların zaman içinde çözülmesi ve yeni gemilerin üretimi sayesinde arzın artması ile birlikte endeks değeri kademeli olarak azalmış ve 2023 yılı itibarıyla Covid-19 salgını öncesindeki seviyelere inmiştir³¹.

²⁹ UNCTAD, Review of Maritime Transport 2022²

³⁰ Shanghai Shipping Exchange, Shanghai Containerized Freight Index²

³¹ Macromicro, Shanghai Export Container Freight Index²

Şanghay Konteyner Navlun Endeksi Değişimi

Kaynak: Macromicro

Not: Şanghay Konteyner Navlun Endeksi, Çin'in ana limanlarından gerçekleştirilen ithalat işlemlerinde kullanılan ortalama konteyner navlun fiyatlarındaki değişimi takip eden bir endekstir.

Bu dönemde kuru yük taşımacılık piyasasındaki gelişmeler konteyner taşımacılığı ile benzerlik göstermiştir. 2020 yılının sonundan itibaren ani ve yüksek oranda artarak rekor seviyelere ulaşan fiyatlar 2022 yılının ikinci yarısı ile birlikte normalleşmeye başlamıştır. Dünya çapında kömür, demir cevheri, çelik, çimento ve tahıl gibi hammaddelerin navlun fiyatlarını takip eden Baltık Kuru Yük Endeksi 2021 yılı içinde yaklaşık 3 kat artış kaydederek 5.000 seviyesine ulaşmıştır. 2021 yılının sonundan itibaren ise endeks değeri çok sert bir düşüş yaşamıştır. Özellikle bu dönemde Çin ekonomisinde yaşanan kısıtlamaların etkisi ile endeks yaklaşık %40 azalarak 2021 yılı Aralık ayında 2.832 seviyesine düşmüştür. Ocak 2022 döneminde ise düşüş devam etmiş ve endeks 1.760 seviyesine inmiştir. Bu dönemden itibaren belirli bir aralıkta dalgalanan endeks Covid-19 salgını öncesindeki seviyelerine gerilemiştir. 2023 yılı içinde 600 seviyesine kadar inen endekste yaşanan düşüş tedarik zincirlerinde yaşanan sıkıntıların çözülmeye başladığının bir işareti olarak görülmektedir. Diğer yandan taşımacılık fiyatlarında meydana gelen düşüşün, küresel çapta ekonomik yavaşlamanın bir göstergesi olduğuna yönelik görüşler de bulunmaktadır³².

Baltık Kuru Yük Endeksi (BDI) Değişimi

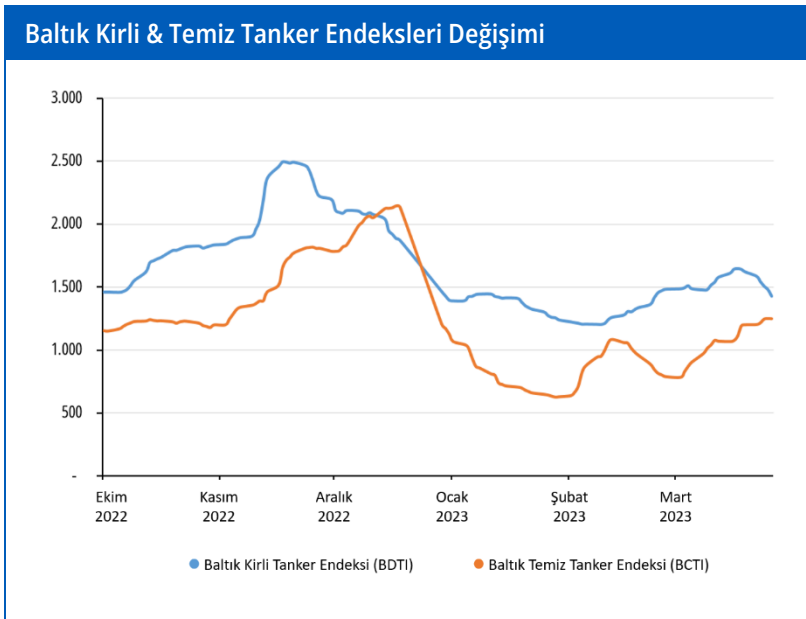

Kaynak: Baltic Exchange, Trading Economics

Not: Baltık Kuru Yük Endeksi (BDI) dünya çapında kömür, demir cevheri, çelik, çimento ve tahıl gibi hammaddelerin navlun maliyetini takip eden bir endekstir.

³² Trading Economics, Baltic Exchange Dry Index²

Tanker taşımacılık piyasası ise konteyner ve kuru yük piyasasından farklı bir seyir izlemiştir. 2021 yılında konteyner ve kuru yük navlun fiyatları belirgin biçimde artış gösterirken, tanker piyasasında navlun fiyatları zayıf talebin ve artan gemi üretiminin etkisi ile sert bir düşüş yaşamıştır. Ham petrol tankerlerindeki navlun fiyatlarını takip eden endekslerden Baltık Kirli Tanker Endeksi (BDTI) Ocak 2022 döneminde 697 seviyesinde, Baltık Temiz Tanker Endeksi (BCTI) ise 589 seviyesinde seyretmiştir. 2022 yılına girildiğinde ise özellikle Rusya-Ukrayna arasındaki savaşın etkisiyle tanker taşımacılık maliyetleri ciddi oranda artmaya başlamıştır. Mart 2022 döneminde BDTI Ocak ayına kıyasla %80 oranında artışla 1.275, BCTI ise %60 oranında artışla 983 seviyesine çıkmıştır. Aralık 2022 döneminde BDTI değeri 2.500'e ulaşırken, BCTI 2.000 değerini aşmıştır. Bu dönemden itibaren endeks değerleri sert bir düşüş yaşamış, BDTI Şubat 2023 döneminde 1.200, BCTI ise 600 seviyesine kadar gerilemiştir. 2023 yılı Mart ayı sonu itibarıyla BDTI 1.500, BCTI 1.200 seviyesinde seyretmektedir³³.

Kaynak: Baltic Exchange, Macrovar

Not: Baltık Kirli ve Temiz Tanker Endeksleri ham petrol tankerlerindeki navlun fiyatlarının durumunu belirten endekslerdir. "Kirli tanker" terimi ham petrol, fuel oil benzeri ürünlerin taşınmasında kullanılan tankerleri kapsamaktadır. "Temiz tanker" terimi ise dizel, benzin gibi rafine edilmiş ürünlerin taşınmasında kullanılan tankerleri ifade etmektedir.

Taşımacılık Sektörüne Yönelik Öngörüler

Taşımacılık sektörü ve navlun fiyatlarının önümüzdeki dönemdeki seyri çok yönlü risk faktörleri tarafından belirlenmektedir. Küresel çapta ekonomik durgunluk yaşanmasına yönelik beklentiler taşımacılık sektörü ve navlun fiyatlarını belirgin biçimde etkilemektedir. Yaşanabilecek olası bir ekonomik durgunluk navlun fiyatları için aşağı yönlü bir risk unsuru olacaktır. Diğer taraftan Çin ekonomisinde yaşanan ekonomik iyileşmenin boyutu ve küresel çapta yansımaları küresel taşımacılık faaliyetlerini de olumlu etkileyebilecek bir gelişmedir.

Sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği ile mücadele konusunda ülkeler tarafından alınan önlemlerin de taşımacılık sektörü ve maliyetleri üzerinde ilerleyen dönemde etkilerinin olacağı değerlendirilmektedir. Yük taşımacılığı sırasında ülkeler arasında uzun mesafelerin bulunması açığa çıkan sera gazı emisyonu miktarını ve taşınan ürünlerin karbon ayak izini artırmaktadır. Yürürlükte bulunan karbon fiyatlandırma

³³ Macrovar, Baltic Dirty Tanker Index²

mekanizmalarının bu tür emisyon tiplerini kapsayacak biçimde genişletilmesi durumunda mesafe arttıkça emisyon miktarı ile doğru orantılı olarak maliyetlerin de artması söz konusu olacaktır. Tüm bu gelişmeler karşısında küresel taşımacılık sektörü bir dönüşüm içine girmiştir. Taşımacılık sektöründe fosil yakıtlara alternatif olacak yeni ve çevreye duyarlı yakıt teknolojilerine yönelik çalışmalar devam etmektedir. Bu alanda özellikle hidrojenin yakıt uygulamalarında kullanımına yönelik çalışmalar ön plana çıkmaktadır.

Dış ticaretin yapısında meydana gelen değişimler özellikle dış kaynak kullanım eğilimlerine yansımaktadır. Son dönemde tedarik zincirlerinin yapısında yaşanan bozulmaların etkisi ile üretimin yakın coğrafyadaki bölgelere taşınmasına yönelik artan bir ilgi bulunmaktadır. Bu kapsamda "Near-shoring" ve "Re-shoring" kaynak kullanımı artmaya başlamıştır. Dış ticaret açısından bölgeselleşmeyi arttıran bu eğilimin yük taşımacılığı faaliyetlerini ve fiyatlarını belirleyici etkenlerden biri olabileceği değerlendirilmektedir.

Avrupa Birliği Taksonomisi

Avrupa Yeşil Mutabakatı, Avrupa Birliği ve vatandaşları için büyüme stratejisini belirlemektedir. Strateji 2050 yılında net sera gazının olmadığı, kaynakların verimli kullanıldığı ve rekabetçi bir ekonominin olduğu Avrupa Birliği'ni modern, adil ve müreffeh bir topluma dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Ek olarak Avrupa Birliği'nin doğal sermayesini korumayı, muhafaza etmeyi ve geliştirmeyi, vatandaşların sağlığını ve refahını çevresel risk ve etkilerden korumayı hedeflemektedir³⁴.

Yeşil Mutabakat'ın belirlediği hedefe ulaşmak için hem kamu hem de özel sektörün seferber edilmesini gerektiren önemli yatırım ihtiyaçları bulunmaktadır. 2030 ufkuna bakıldığında, Avrupa Birliği'nin çevresel hedeflerine ulaşmak için yılda ek 130 milyar Euro'ya ihtiyacı olduğu öngörülmektedir. Özel sektör 2014 ile 2020 yılları arasında Avrupa genelindeki toplam yatırımların %47'sini finanse etme noktasında kilit rol oynamıştır.

Mart 2018'de AB Komisyonu, 2030 iklim ve enerji hedeflerine ve Avrupa Yeşil Mutabakatı hedeflerine ulaşmak amacıyla yatırımları sürdürülebilir proje ve faaliyetlere yönlendirmek için "Sürdürülebilir Finansman Eylem Planı"nı önermiştir. Bu planın ilk büyük eylemi, "sürdürülebilir" ekonomik faaliyetlerin nelerden oluştuğuna dair ortak bir dil ve net bir tanım oluşturmaktır. Bu amaçla, AB Komisyonu, Komisyon tarafından tanımlanan altı çevresel hedeften birine katkıda bulunan, AB Taksonomisi olarak adlandırılan çevresel olarak sürdürülebilir faaliyetleri listeleyen bir sınıflandırma sistemi benimsedi. Tanımlanan altı çevresel hedef; iklim değişikliğinin azaltılması, iklim değişikliğine uyum, su ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ve korunması, döngüsel ekonomiye geçiş, kirliliğin önlenmesi ve kontrolü ve son olarak biyoçeşitliliğin ve ekosistemlerin korunması ve restorasyonudur. Avrupa Birliği Taksonomi Yönetmeliği 22 Haziran 2020 tarihinde Avrupa Birliği resmi gazetesinde yayımlanmıştır ve 12 Temmuz 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir³⁵.

Taksonomi Yönetmeliği, sermaye akışlarının sürdürülebilir yatırıma doğru yeniden yönlendirilmesini teşvik etmek ve piyasa şeffaflığını sağlamak için Avrupa Birliği'nin sürdürülebilir finans çerçevesinde önemli bir mevzuat parçasıdır. Özellikle şirketlere, yatırımcılara ve politika yapıcılara çevresel olarak sürdürülebilir kabul edilebilecek ekonomik faaliyetlerin tanımlarını sağlayarak, piyasa şeffaflığını artırması ve yatırımların yeşil geçiş için en çok ihtiyaç duyulan ekonomik faaliyetlere kaydırılmasına yardımcı olması bekleniyor. Bu çerçevenin 'yeşil aklama (greenwashing)' riskinin azaltılmasına ve çevresel olarak sürdürülebilir ekonomik faaliyetler konusunda ortak bir anlayış eksikliğinden kaynaklanabilecek pazar parçalanmasının önlenmesine yardımcı olması beklenmektedir.

³⁴ AB Komisyonu, EU taxonomy for sustainable activities²

³⁵ Ernst & Young, How organizations fared in the first annual EU Taxonomy reporting²

Taksonomi Yönetmeliği, bir ekonomik faaliyetin çevresel açıdan sürdürülebilir olarak nitelendirilmesi için karşılaması gereken dört kapsayıcı koşulu belirleyerek AB taksonomisinin temelini oluşturmaktadır. Bunlardan ilki yönetmelikte belirtilen altı çevresel hedeften bir veya birkaçına önemli ölçüde katkıda bulunmasıdır. Diğer çevresel hedeflerin hiçbirine önemli ölçüde zarar vermemesi, yönetmelikte belirtilen asgari önlemlere uygun yürütülmesi ve Avrupa Komisyonu tarafından oluşturulan teknik tarama kriterleri ile uyumlu olması diğer üç koşuldur.

AB Taksonomisi, sürdürülebilirlik sorunlarından kaynaklanan finansal riskleri yaygınlaştırmak ve sürdürülebilirliğe ilişkin finansal ve ekonomik faaliyetlerde şeffaflığı teşvik etmek ve nihayetinde sermaye akışlarının sürdürülebilir yatırıma doğru yeniden yönlendirilmesine izin vermek için oluşturulmuştur.